

บทที่ 2

วิวัฒนาการ ความหมาย ลักษณะ และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับนายหน้า และนายหน้าซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า

การซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าเป็นธุรกรรมที่มีความเสี่ยงสูงและสลับซับซ้อนยากแก่การเข้าใจ จึงต้องมีการกำกับดูแลเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความเชื่อถือต่อตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทยโดยอาศัยพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การสร้างราคาหรือการก่อตัวของราคาสินค้าเกษตรเป็นไปอย่างชอบธรรมหรือเป็นธรรม รักษาความเป็นธรรมหรือสร้างความชอบธรรม รวมทั้งความสอดคล้องดูแลให้ธุรกรรมการซื้อขายในตลาดให้เป็นไปอย่างโปร่งใสและเป็นธรรม ค้ำครองลูกค้า โดยเฉพาะลูกค้าที่ไม่มีความรู้และขาดประสบการณ์

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ราคาสินค้าเกษตรขาดเสถียรภาพก่อให้เกิดปัญหาความเสี่ยงแก่เกษตรกร ผู้ประกอบการ โรงงานแปรรูปสินค้าเกษตรและผู้ส่งออก และประกอบกับตลาดสินค้าเกษตรที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้นได้ ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับเสถียรภาพของราคาสินค้าเกษตรในระยะยาวและเพื่อส่งเสริมพัฒนาการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เห็นสมควรจัดตั้งตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้เกษตรกร ผู้ประกอบการ โรงงานแปรรูปสินค้าเกษตรและผู้ส่งออกสามารถเข้าไปทำการซื้อขายล่วงหน้าสินค้าเกษตรในตลาดที่มีกฎและหลักเกณฑ์การซื้อขายล่วงหน้าที่แน่นอน รวมถึงมีมาตรการในการซื้อขายล่วงหน้าที่เกิดความเป็นธรรมและคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนและลูกค้าและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจอันจะช่วยลดความเสี่ยงจากความผันผวนของราคาสินค้าเกษตรในอนาคต และสามารถวางแผนการผลิตและการค้าให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดได้¹

¹ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542

ตามพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542 การซื้อขายในตลาดผู้ซื้อและผู้ขายซึ่งมิได้เป็นสมาชิกของตลาดจะต้องซื้อขายผ่านนายหน้าซื้อขายล่วงหน้าซึ่งเป็นสมาชิกของตลาด โดยในเบื้องต้นผู้ซื้อผู้ขายที่จะเข้าซื้อขายในตลาดต้องเปิดบัญชีซื้อขายกับนายหน้าซื้อขายล่วงหน้า และก่อนทำการซื้อขายในตลาดผู้ซื้อผู้ขายจะต้องวางเงินประกันขั้นต่ำ โดยทั่วไปแล้วอัตราเงินประกันขั้นต่ำมักจะเป็นร้อยละของขนาดสินค้าเกษตรที่ทำการซื้อขายล่วงหน้า เมื่อเปิดบัญชีและวางเงินประกันแล้ว ผู้ซื้อผู้ขายสามารถส่งคำสั่งซื้อหรือคำสั่งขายผ่านนายหน้าซื้อขายล่วงหน้า² เพื่อทำการซื้อหรือขายในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าได้ ในคำสั่งที่ผู้ซื้อผู้ขายจะส่งได้แก่ซื้อหรือขายสินค้าอะไร ปริมาณ ระยะเวลารับมอบหรือส่งมอบ และระดับราคาเท่าไร โดยเงื่อนไขในเรื่องอื่น ๆ นั้น เป็นไปตามข้อกำหนดการซื้อขายล่วงหน้าของสินค้าเกษตรแต่ละประเภท ซึ่งตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทยนั้นมีการซื้อขายโดยระบบคอมพิวเตอร์ นายหน้าซื้อขายสามารถส่งคำสั่งซื้อคำสั่งขายเข้าตลาดได้ โดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์ของตนที่มีการเชื่อมโยงกับเครื่องคอมพิวเตอร์ของตลาด ทั้งนี้เฉพาะนายหน้าที่เป็นสมาชิกของตลาดเท่านั้นที่จะสามารถเชื่อมโยงคอมพิวเตอร์เข้าไปในตลาดได้

เมื่อนายหน้าซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าส่งคำสั่งซื้อขายเข้าไปยังระบบคอมพิวเตอร์ของตลาดแล้ว วิธีการซื้อขายในตลาดเป็นแบบที่ราคาซื้อขายของสินค้าชนิดเดียวกัน ระยะเวลาส่งมอบเดียวกันจะไปเข้าคิวไว้ โดยด้านซื้อจะเรียงราคาจากเสนอซื้อสูงสุดก่อน ส่วนด้านขายจะเรียงจากราคาต่ำที่สุดก่อน หากราคาซื้อและราคาขายเป็นราคาเดียวกัน เครื่องคอมพิวเตอร์ของตลาดก็จะเกิดการจับคู่คำสั่งซื้อและคำสั่งขายนั้นเข้าด้วยกัน การซื้อขายจึงเกิดขึ้น โดยผู้ซื้อและผู้ขายไม่ต้องมาพบปะเห็นหน้ากัน จากนั้นระบบคอมพิวเตอร์ของตลาดจะรายงานยืนยันการซื้อขายไปยังคอมพิวเตอร์ของนายหน้าซื้อขายล่วงหน้าและนายหน้าซื้อขายล่วงหน้าจะยืนยันการซื้อขายไปยังลูกค้า(ผู้ซื้อผู้ขาย)

ในเวลาเดียวกันที่เครื่องคอมพิวเตอร์ของตลาดรายงานยืนยันการซื้อขายไปยังคอมพิวเตอร์ของนายหน้าซื้อขายล่วงหน้า ข้อมูลการซื้อขายนั้นจะถูกส่งไปยังคอมพิวเตอร์ของสำนักหักบัญชี เพื่อสำนักหักบัญชีจะทำการคำนวณจำนวนสัญญาซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าที่เกิดขึ้น และยังคงผูกพันทั้งทางด้านซื้อและทางด้านขายพร้อมทั้งคิดมูลค่ารวมของสัญญาเหล่านั้นเพื่อนำมาใช้ในการคำนวณค่ามาร์จินที่จะต้องเก็บจากทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย ค่ามาร์จินที่คำนวณได้นี้จะ

² คริน พันธ์ภูมิโกมล. (2547). *ความสำคัญและกลไกการทำงานของตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า* (พิมพ์ครั้งที่ 3).

เรียกเก็บจากนายหน้าซื้อขายล่วงหน้าที่เป็นสมาชิกของตลาดและนายหน้าซื้อขายล่วงหน้าจะไปเรียกเก็บจากผู้ซื้อผู้ขายอีกต่อหนึ่ง เป็นการสิ้นสุดขั้นตอนการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า³

ดังนั้น นายหน้าจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า ตามพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542 จึงควรได้ทำการศึกษาถึง ลักษณะของนายหน้าทั่วไปและนายหน้าซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า ความหมายและลักษณะ บุคคลที่เกี่ยวข้อง สัญญานายหน้าดังกล่าว

2.1 วิวัฒนาการของกฎหมายเกี่ยวกับนายหน้า

นายหน้ามีต้นกำเนิดเริ่มแรกมาจาก ตัวแทน ซึ่งมีวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยโรมัน เรียกว่า Mandatum Contractum⁴ คือเป็นลักษณะสัญญามอบอำนาจชนิดที่ตัวการมอบอำนาจให้แก่ตัวแทนไปทำกิจการใดตามที่มอบหมายโดยเด็ดขาด เมื่อให้อำนาจเด็ดขาด ตัวแทนจึงมีอำนาจกระทำการใดๆ ตามที่ตัวการมอบหมายได้ แต่หากตัวแทนกระทำการอย่างใดๆ และก่อให้เกิดความเสียหาย ตัวการไม่ต้องรับผิดชอบ แต่ตัวแทนรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว ต่อมาได้มีการยอมรับกฎหมายใหม่ โดยยอมรับให้มีการมอบอำนาจอย่างไม่เด็ดขาด คือ ถ้าตัวแทนทำการใดภายในขอบอำนาจหรือตามที่ตัวการมอบหมายต้องถือว่าเป็นการกระทำของตัวเอง ฉะนั้นหากมีความเสียหายอย่างใดๆ ตัวการจึงต้องรับผิดชอบ แต่การยอมรับเช่นนี้เป็นการยอมรับในสัญญาตัวแทนบางประเภทเท่านั้น เช่น ยอมรับเฉพาะในกรณีที่มีการฟ้องคดีแทนตัวการ

ต่อมาประเทศอังกฤษในสมัย Anglo Saxon ได้นำเอาแนวความคิดเรื่องกฎหมายตัวแทนของโรมันมาใช้ในกฎหมายอังกฤษ และกฎหมายอังกฤษนั้นยอมรับให้มีตัวแทนได้ไม่เฉพาะแต่เรื่องการฟ้องร้องคดีเท่านั้น แต่ยอมรับให้นำมาใช้ได้กับสัญญาเกือบทุกประเภท เช่น สัญญาซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้ จำนอง จำน่า เป็นต้น ยกเว้นสัญญาบางประเภทเท่านั้นที่ไม่อาจตั้งตัวแทนได้ เช่น เรื่องที่ตัวการต้องทำเองเป็นการเฉพาะตัว เช่น การแต่งงาน การเลือกตั้ง การเกณฑ์ทหาร เป็นต้น

สำหรับประเทศไทยนั้นตัวแทนมาแต่โบราณกาล ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ดังปรากฏความในประวัติศาสตร์ตอนหนึ่งว่า สมัยพระบาทสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยามี

³ กรมการค้าภายใน. (2543). *ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า*. กรุงเทพมหานคร: ศรีเมืองการพิมพ์. หน้า 16 – 17.

⁴ ไชยเจริญ สันติศิริ. (2538). *กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทนนายหน้า จัดการงานนอกสั่ง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 2.

⁵ มาโนช สุทธิวาทีนฤพุฒิ. (2538). *กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทนนายหน้า*. กรุงเทพฯ: ศรีเมืองการพิมพ์. หน้า 3.

ตำแหน่งพระศรีพิพัฒน์ทำหน้าที่เป็นตัวแทนการซื้อขายของพระคลังสินค้า ตัวแทนไม่ต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัว เช่นเดียวกับสมัยนี้ ดังความตอนหนึ่งในกฎหมายเก่า ลักษณะหนึ่งว่า บุตรภู่นี้ใส่ชื่อบิดามารดาเป็นผู้กู้ก็ดี ให้บิดามารดาหรือสามีแล้วแต่กรณีผู้มีชื่อในสัญญานั้นรับผิดชอบเจ้าหนี้ต่อเมื่อเจ้าหนี้ได้บอกกล่าวให้บิดามารดาหรือสามีทราบแล้ว⁶

ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นเองได้ปรากฏลักษณะของสัญญาตัวแทนในกฎหมายตราสามดวง ในพระอัยการเบ็ดเสร็จบทที่ 111 กล่าวถึงกรณีที่บุคคลหนึ่งวานให้อีกบุคคลหนึ่งซื้อสินค้าให้แก่ตนและบัญญัติว่า ถ้าผู้ซื้อไม่รับชำระราคาสินค้านั้น ศาลจะได้เรียกเอาตัวผู้วานให้ซื้อมา ถ้าผู้วานปฏิเสธไม่ยอมรับชำระราคาสินค้านั้น จะถูกปรับไหมเป็นทวิคูณให้ผู้ขายรับทุนไปเหลือนั้นเป็นสินไหมถึง พินัยถึง ประเทศไทยได้ใช้กฎหมายตราสามดวงมาจนถึงต้นรัชกาลที่ 5 จึงได้มีการตรวจชำระใหม่และได้มีการนำเอาสัญญาใหม่มาใช้หลายชนิดซึ่งสัญญาใหม่นี้ส่วนใหญ่ได้นำมาจากกฎหมายอังกฤษ เพราะในสมัยนั้นมีการทำการค้าระหว่างสยามกับอังกฤษ และนักนิติศาสตร์โดยมากได้ไปศึกษากฎหมายในประเทศอังกฤษ ดังนั้นอาจารย์และผู้สอนกฎหมายในสมัยนั้นจึงได้เริ่มนำสัญญาตัวแทน หรือสัญญาเอเจนต์ (Agency) เข้ามาสอน นอกจากสัญญาตัวแทนแล้วยังได้มีการนำเอาสัญญานายหน้าและทรัสต์เข้ามาใช้อีก และศาลได้ยอมรับบังคับบัญชาโดยถือเอาตามตำราและคำสอน ดังปรากฏอยู่ในคำพิพากษาฎีกาที่ 306/2465 เจ้าของที่ดินมอบให้ผู้หนึ่งเป็นนายหน้าขายที่ดิน โดยมีข้อสัญญากันว่าถ้านายหน้าขายได้ราคาเกินกว่าที่เจ้าของกำหนดไว้ให้แล้วราคาที่เกินนั้นให้เป็นผลของนายหน้า ดังนี้ วินิจฉัยว่า เป็นสัญญาระหว่างตัวการกับตัวแทน ซึ่งเป็นหลักฐานอยู่จนบัดนี้ เพราะฉะนั้นแนววินิจฉัยของศาลสูงก่อน พ.ศ. 2467 จึงใช้เทียบเคียงในการตีความกฎหมายตัวแทนเวลานี้ได้

หลังจากที่ได้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในปี พ.ศ. 2467 จึงได้มีการบัญญัติบทบัญญัติว่าด้วยนายหน้าไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ 16 ว่าด้วยนายหน้า และบังคับใช้มาจนถึงปัจจุบัน

⁶ สถิต เต็งไธสง. (2550). คำอธิบายกฎหมายตัวแทนและนายหน้า (พิมพ์ครั้งที่ 4). หน้า 15

2.2 ความหมายของนายหน้า

สัญญาหน้านั้นมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำจำกัดความของนายหน้าและสัญญาหน้าไว้ดังต่อไปนี้

ศาสตราจารย์พิเศษ ประสิทธิ์ โภทวีไลกุล ได้ให้คำจำกัดความว่า นายหน้า คือผู้ที่ช่วยจัดให้ได้ทำสัญญากัน ได้แก่ คนกลาง เป็นสื่อช่วยชี้ช่องให้บุคคลฝ่ายหนึ่งได้เข้าทำสัญญากับอีกฝ่ายหนึ่งหรือจัดการให้บุคคลทั้งสองฝ่ายได้เข้าทำสัญญากัน การที่นายหน้าทำไปนั้น ไม่ได้เข้าทำสัญญาแทนบุคคลใด และไม่ใช้ทำกิจการแทนผู้อื่นในนามของตัวเองเช่นตัวแทนค้าต่าง⁷

ศาสตราจารย์ กมล สนิธิเกษตริน ได้ให้คำจำกัดความว่า นายหน้า คือ คนกลางรับทำหน้าที่ชี้ช่องให้บุคคลฝ่ายหนึ่งได้เข้าทำสัญญากับบุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง หรือจัดการให้บุคคลสองฝ่ายเข้าทำสัญญากัน (มาตรา 845 ปพพ.)⁸

อาจารย์จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย ได้ให้คำจำกัดความว่า สัญญาหน้า คือ สัญญาซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่าตัวการตกลงให้บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่านายหน้า ทำหน้าที่เป็นคนกลาง หรือเป็นสื่อชี้ช่องให้ตัวการได้เข้าทำสัญญากับบุคคลภายนอก⁹

ศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูริศ เอกจริยกร ได้ให้คำจำกัดความว่า สัญญาหน้าเป็นสัญญาซึ่งบุคคลหนึ่งตกลงจะให้คำบำเหน็จแก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่านายหน้า จากการที่ชี้ช่องให้ได้เข้าทำสัญญาหรือจัดการให้ได้ทำสัญญาเมื่อสัญญานั้นได้ทำกันสำเร็จ¹⁰

2.3 ลักษณะของนายหน้า

สัญญาหน้าเป็นเอกเทศสัญญาประเภทหนึ่งซึ่งบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 3 เอกเทศสัญญา ลักษณะ 16 ตั้งแต่มาตรา 845 ถึงมาตรา 849 ซึ่งสัญญาหน้านี้มีลักษณะที่ใกล้เคียงกับสัญญาตัวแทนมาก ซึ่งในทางสากลนั้นถือนายหน้านั้นเป็นตัวแทนประเภทหนึ่ง แต่กฎหมายไทยนั้นได้แยกบทบัญญัติในเรื่องนายหน้าไว้เป็นเอกเทศสัญญาอีกส่วน

⁷ ประสิทธิ์ โภทวีไลกุล. (2543). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทนค้าต่างและนายหน้า* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 34.

⁸ กมล สนิธิเกษตริน. (2530). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทนและนายหน้า* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ. หน้า 129.

⁹ จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย. (2545). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า จ้างทำของรับขน* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: นิติธรรม. หน้า 83.

¹⁰ ไพฑูริศ เอกจริยกร. (2543). *ตัวแทน – นายหน้า* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 308 – 309.

หนึ่งต่างหากจากตัวแทน ดังนั้นในการพิจารณาในเรื่องสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบระหว่าง นายหน้าและตัวการย่อมต้องพิจารณาเฉพาะในบทบัญญัติเรื่องนายหน้าเท่านั้น ซึ่ง โดยหลักแล้ว นายหน้ามักกระทำการเพื่อบาเหน็จ ซึ่งต่างกับตัวแทน และนายหน้ามักไม่ได้ครอบครองทรัพย์สินของ ตัวการ เพราะการครอบครองทรัพย์สินนั้นเป็นการครอบครองแทนซึ่งอยู่ในข่ายของตัวแทน

นายหน้านั้นเกิดจากข้อตกลงเพียงอย่างเดียว อาจเป็นการตกลงโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยาย ก็ได้ เพราะฉะนั้นเมื่อมีปัญหาเรื่องค่านายหน้า เบื้องแรกที่ต้องพิจารณาคือ สัญญานายหน้าถ้าไม่มี สัญญานายหน้าแล้วค่านายหน้าก็มีขึ้นไม่ได้ และสัญญานายหน้าก็มีลักษณะเหมือนกับสัญญาอื่น ทั่วไป หากมีวัตถุประสงค์ต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย พันวิสัย หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือ ศีลธรรมอันดีของประชาชน ย่อมใช้บังคับไม่ได้¹¹

นอกจากนี้ในเรื่องความรับผิดชอบของนายหน้าต่อบุคคลภายนอกนั้น โดยหลักแล้วนายหน้า ไม่ต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกแม้ว่าตัวการจะบิดพลิ้วไม่เข้าทำสัญญา หรือไม่ปฏิบัติตามสัญญาที่ ได้ทำต่อบุคคลภายนอก ทั้งนี้เนื่องจากว่านายหน้านั้นเข้ากระทำการเป็นเพียงสื่อกลางในการชี้ช่อง หรือจัดการให้คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายได้เข้ามาทำสัญญากันเท่านั้น โดยที่นายหน้ามิได้เข้าไปผูกพันต่อ คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งในสัญญานั้น ดังนั้นนายหน้าไม่อาจฟ้องหรือถูกฟ้องโดยบุคคลภายนอกใน สัญญาที่นายหน้าเข้ากระทำการเป็นสื่อกลางเท่านั้น เว้นแต่ในกรณีที่นายหน้าละเลยไม่เปิดเผยชื่อ ของฝ่ายหนึ่งให้รู้ถึงอีกฝ่ายหนึ่ง ดังนั้นนายหน้าต้องรับผิดชอบไปถึงการชำระหนี้ตามสัญญาที่ตนทำต่อ กันเพราะตนได้เข้าเป็นสื่อ

ดังนั้นสาระสำคัญของสัญญานายหน้ามีลักษณะสำคัญ ดังต่อไปนี้

1) นายหน้า คือบุคคลที่กระทำการเป็นเพียงคนกลางระหว่างบุคคลสองฝ่ายในการชี้ช่อง หรือจัดการ ให้คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายได้เข้าทำสัญญากันตามที่คู่สัญญาประสงค์ ซึ่งนายหน้าไม่ได้เข้า ทำสัญญาในนามของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และไม่ได้เข้าทำสัญญาในนามของตนเอง ดังนั้น นายหน้าจึง ไม่มีนิติสัมพันธ์ใด ๆ ในทางสัญญากับบุคคลภายนอกในสัญญาที่นายหน้าได้เข้าทำการชี้ช่อง หรือ จัดการให้ตัวการได้เข้าทำสัญญากับบุคคลภายนอกเป็นผลสำเร็จ เว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติว่า นายหน้าต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกในสัญญาที่ตนได้เข้าดำเนินการเช่นนั้น

2) เมื่อนายหน้าได้เข้าทำการชี้ช่องหรือจัดการให้ตัวการได้เข้าทำสัญญากับบุคคลที่สาม เป็นผลสำเร็จ ตัวการมีหน้าที่ในอันที่จะต้องชำระค่าบาเหน็จให้แก่นายหน้าเป็นการตอบแทน เนื่องจากการที่นายหน้าได้ดำเนินการเช่นนั้น แต่หากนายหน้าไม่ได้ดำเนินการใด ๆ เพื่อทำการ ชี้ช่องหรือจัดการเพื่อให้ตัวการได้เข้าทำสัญญากับบุคคลที่สาม ตัวการก็ไม่จำเป็นต้องจ่ายค่าบาเหน็จ

¹¹ สติติ เล็งไธสง. *อ่าวแล้ว เจริญรอดที่ 6*. หน้า 14

ให้แก่หน้าเป็นการตอบแทนแม้ว่าจะมีข้อตกลงระหว่างตัวการและหน้า ทั้งนี้เนื่องจากการที่หน้าจะได้รับบำเหน็จเป็นค่าตอบแทนนั้น พิจารณาจากการที่ตัวการได้เข้าทำสัญญากับบุคคลภายนอกเป็นผลสำเร็จนั้นเป็นผลมาจากการที่หน้าได้เข้าชี้ช่องหรือจัดการอย่างไร ๗ หรือไม่

ดังนั้น สัญญาหน้าถ้าหากไม่มีข้อตกลงว่าหน้ารับประกันความสำเร็จของงาน ตัวการไม่สามารถใช้สิทธิเรียกร้องกับหน้าไม่มีข้อตกลงว่าหน้าไม่ยอมทำงานไม่ถือว่าหน้าคิดสัญญา และโดยสภาพของสัญญานายหน้าทำให้นายหน้าสามารถอ้างได้ว่า ผู้เป็นหน้าได้ขวนขวายทำงานให้อย่างเต็มความสามารถแล้ว แต่ไม่มีผู้ใดสนใจเข้าทำธุรกรรมด้วย 27 ดังนั้นการทำงานของหน้าคือ การดำเนินงานให้ตัวการ ได้ทำสัญญากับบุคคลภายนอกซึ่งเป็นเงื่อนไขของการมีสิทธิได้รับบำเหน็จ และด้วยเหตุนี้จึงไม่ก่อให้เกิดสิทธิแก่ตัวการในการเรียกให้นายหน้าทำงาน¹²

3) สัญญาหน้านั้นมีลักษณะที่แตกต่างไปจากสัญญาตัวแทนในประการสำคัญ คือ หน้าไม่มีสิทธิในการรับมอบ หรือครอบครองซึ่งสินค้า หรือทรัพย์สินใดๆ ไว้ในความครอบครองของตนแทนตัวการ เนื่องจากหน้านั้นทำหน้าที่เป็นเพียงสื่อกลางระหว่างตัวการและบุคคลภายนอกเท่านั้น โดยที่หน้ามิได้มีส่วนเกี่ยวข้องในนิติสัมพันธ์ในสัญญารายนั้น

ดังนั้น สรุปได้ว่าสัญญานายหน้าเป็นสัญญาฝ่ายเดียว กล่าวคือ เมื่อตัวการได้ตกลงให้นายหน้าจัดหาซึ่งบุคคลที่มีความประสงค์ที่ตรงกับตัวการเพื่อทำการซื้อหรือขายสินค้า หรือเพื่อทำสัญญาอย่างหนึ่งอย่างใด หากหน้าสามารถดำเนินการจัดหาบุคคลเช่นว่านั้นเพื่อจัดการให้ตัวการได้เข้าทำสัญญากับบุคคลนั้นจนเป็นผลสำเร็จ นายหน้ารายนั้นก็ย่อมได้รับค่าบำเหน็จเป็นค่าตอบแทน แต่ในกรณีที่หน้าไม่กระทำการดังกล่าว หากตัวการประสงค์จะเลิกสัญญา ตัวการไม่อาจเรียกค่าเสียหายได้ เพราะหน้าไม่มีหน้าที่หรือหน้าที่ต้องกระทำการและไม่กระทบผลประโยชน์ของกันและกัน

2.4 บุคคลที่เกี่ยวข้องกับสัญญานายหน้า

2.4.1 บุคคลที่ตกลงจะให้ค่าบำเหน็จแก่หน้า

บุคคลที่ตกลงให้ค่าบำเหน็จแก่หน้า หรือตัวการที่ได้ใช้นายหน้าให้ไปติดต่อจัดการให้บุคคลอื่นมาทำสัญญากับตน เช่น นาย ก ต้องการขายที่ดินพร้อมบ้านหนึ่งหลังจึงให้นาย ข ช่วยหาผู้ซื้อและตกลงจะให้ค่าบำเหน็จแก่นาย ข นาย ก ก็คือบุคคลดังกล่าวนี้ ดังนั้นหากหน้าได้

¹² จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย. *อั่งแล้ว เจริญรอดที่ 9*. หน้า 90

ดำเนินการซื้อหรือจัดการให้ตัวการได้เข้าทำสัญญากับบุคคลภายนอกเป็นผลสำเร็จตัวการมีหน้าที่จะต้องชำระค่าบำเหน็จให้แก่นายหน้า

บุคคลที่ตกลงจะให้ค่าบำเหน็จแก่นายหน้านี้อาจเป็นบุคคลธรรมดา เช่น นาย ก หรือเป็นนิติบุคคล เช่น ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน หรือบริษัทก็ได้¹³

2.4.2 นายหน้า

บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ มาตรา 845 ได้บัญญัติถึงลักษณะอันเป็นสาระสำคัญของสัญญาหน้าไว้ดังนี้ “บุคคลผู้ใดตกลงจะให้ค่าบำเหน็จแก่นายหน้าเพื่อที่ซื้อหรือจัดการให้เข้าทำสัญญาก็ดี จัดการให้เข้าทำสัญญาก็ดี ท่านว่าบุคคลผู้นั้นจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าบำเหน็จ

ต่อเมื่อสัญญานั้นได้ทำการสำเร็จเนื่องแต่ผลแห่งการที่นายหน้าได้ซื้อหรือจัดการนั้น...”

จากบทบัญญัติข้างต้นนั้น การเป็นนายหน้าอาจเป็นบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลก็ได้หากการเป็นนายหน้านั้น ถ้านายหน้าเป็นบุคคลธรรมดาก็ไม่มีปัญหา เพราะบุคคลธรรมดาย่อมไปกระทำการเป็นนายหน้าได้ ไม่ว่าจะด้วยการบอกกล่าวชี้ชวน ให้ข้อมูลต่าง ๆ นานา เพื่อให้เกิดการตกลงทำสัญญากันขึ้น แต่นายหน้าจะเป็นนิติบุคคลได้หรือไม่ ในเรื่องนี้มีผู้ได้ให้ความเห็นไว้ว่า⁴⁸ นายหน้าจะเป็นนิติบุคคลก็ได้ โดยการแสดงออกซึ่งเจตนาของนิติบุคคลนั้นสามารถทำผ่านผู้แทนนิติบุคคล ซึ่งเป็นผู้ชี้ชวนให้มีการทำสัญญากันก็ได้

คำว่าซื้อหรือจัดการให้เข้าทำสัญญานั้น หมายถึงบอกให้ทราบ หรือแนะนำให้รู้ หรือหาผู้ทางให้ เช่น บอกให้ผู้ต้องการขายที่ดินไปพบผู้ที่ต้องการซื้อ บอกเลขบ้าน หรือหมายเลขโทรศัพท์ของคู่กรณีก็ได้ชื่อว่าซื้อหรือจัดการให้ ถ้าการกระทำดังกล่าวเป็นผลให้เขาได้เข้าทำสัญญากันนายหน้าก็มีสิทธิได้รับบำเหน็จตามที่ตกลง อาจมีการบอกกล่าวต่อ ๆ ไปหลายทอดก็ได้ ใครสัญญากับคนไหนก็จะต้องจ่ายค่าบำเหน็จให้คนนั้น

คำว่าจัดการให้เข้าทำสัญญานั้นก็คล้ายกับซื้อ หมายถึงนายหน้าจัดแจงช่วยเหลือให้ทั้งสองฝ่ายได้ทำสัญญากัน นายหน้าอาจขบรดไปส่ง ช่วยต่อรองราคา และจัดการเตรียมสัญญา ตลอดจนนัดคู่สัญญาไปจดทะเบียนซื้อขายกัน

นอกจากนี้แล้วยังมีประเด็นปัญหาที่น่าพิจารณาต่อไปว่า นายหน้าจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถหรือไม่ ซึ่งกฎหมายมิได้กำหนดไว้เป็นการชัดเจน หากพิจารณาจากความเห็นของนักวิชาการในเรื่องดังกล่าวอาจกำหนดเป็นแนวทาง ดังนี้

¹³ ไพทิจิต เอกจรรย์กร. *อ่าวแล้ว เจริญรอดที่ 10*. หน้า 309

แนวความคิดแรก เห็นว่าเมื่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะนายหน้าไม่ได้ กำหนดเรื่องความสามารถของนายหน้าไว้เป็นการเฉพาะ และเมื่อเทียบเคียงบทบัญญัติในเรื่อง ตัวแทนแล้ว ตัวแทนยังอาจเป็นบุคคลไร้ความสามารถได้ ดังนั้น นายหน้าก็อาจเป็นบุคคลไร้ความสามารถได้เช่นกัน นอกจากนี้นายหน้าเป็นเพียงบุคคลผู้เข้าทำการชี้ช่อง หรือชักชวนให้ทั้งสองฝ่ายได้เข้าทำสัญญากันเท่านั้นจึงไม่มีความคิดเป็นการส่วนตัว ดังนั้นการเป็นบุคคลไร้ความสามารถหรือไม่จึงไม่เป็นสาระสำคัญ ซึ่งมีความเห็นของนักวิชาการหลายท่านสนับสนุนไว้ ดังนี้

ศาสตราจารย์กมล สนธิเกษตริน เห็นว่ากฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้เป็นพิเศษว่าใครบ้างจะเป็นนายหน้าได้ หรือนายหน้าจะต้องมีคุณสมบัติอย่างไร ฉะนั้นใคร ๆ ก็เป็นนายหน้าได้ แม้จะเป็นผู้เยาว์หรือบุคคลไร้ความสามารถ เพราะนายหน้าเป็นเพียงผู้ชี้ช่องให้เขาทำสัญญากันได้เท่านั้น ตนเองมิได้เข้าเป็นคู่สัญญาหรือรับผิดชอบตามสัญญาที่เขาทำกันนั้นด้วย

อาจารย์สถิต เล็งไธสง เห็นว่า เนื่องจากนายหน้าเป็นเพียงผู้ชี้ช่องหรือจัดการให้คนอื่นเขาได้เข้าทำสัญญากัน โดยสภาพของงานในหน้าที่นายหน้าย่อมจะไม่ต้องถามความสามารถอะไรมากมายนัก บุคคลผู้มีสติสัมปชัญญะพอพุดจารู้เรื่องก็ย่อมเป็นนายหน้าได้ ทำนองเดียวกับตัวแทน ในมาตรา 799 ตัวแทนเสียอีกที่เป็นผู้ได้รับอำนาจให้กระทำการแทนตัวการควรจะสามารถมากกว่านายหน้า แม้กระนั้นกฎหมายก็ยังให้ผู้ไร้ความสามารถเป็นตัวแทนได้ด้วยเหตุผลดังกล่าว บุคคลแม้เป็นผู้ไร้ความสามารถก็อาจเป็นนายหน้าได้ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติจริง ๆ แล้วกลับเป็นว่านายหน้าที่ประสบความสำเร็จนั้น มักจะเป็นผู้มีความฉลาดทันคน มีความรู้รอบตัวดี ช่างเจรจาพาที¹⁴

อาจารย์จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย เห็นว่า กฎหมายไม่ได้กำหนดขอบเขตความสามารถของบุคคลผู้จะเป็นนายหน้าไว้ ซึ่งผิดกับเรื่องตัวแทนมีบอกไว้เลยว่า ถ้าตัวการตั้งผู้ไร้ความสามารถเป็นตัวแทน ตัวการต้องผูกพันในกิจการที่ตัวแทนกระทำ (มาตรา 799) แม้ในเรื่องนายหน้าจะไม่ได้กำหนดไว้ แต่เมื่อเปรียบเทียบความรับผิดชอบของตัวแทนกับนายหน้าแล้ว จะเห็นว่านายหน้าไม่ต้องรับผิดชอบมากเท่าตัวแทน ดังนั้น เมื่อการตั้งผู้ไร้ความสามารถเป็นตัวแทนได้ก็ย่อมตั้งผู้ไร้ความสามารถเป็นนายหน้าได้ด้วย¹⁵

แนวความคิดที่สอง เห็นว่า สัญญานายหน้าเป็นสัญญาทั่วไปชนิดหนึ่ง ดังนั้นจึงควรนำบทบัญญัติทั่วไปที่อยู่ในบรรพ 1 มาพิจารณาประกอบด้วย กล่าวคือ ในกรณีที่บทบัญญัติในลักษณะ

¹⁴ สถิต เล็งไธสง. *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 6*. หน้า 254

¹⁵ จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย. *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 9*. หน้า 86

16 เรื่องนายหน้ามิได้บัญญัติเรื่องความสามารถของนายหน้าไว้เป็นการเฉพาะแล้วจึงนำบทบัญญัติในบรรพ 1 ส่วนที่ 2 ว่าด้วยความสามารถมาบังคับใช้

ศาสตราจารย์พิเศษ ประสิทธิ์ โฉ่ววิไลกุล เห็นว่า สัญญานายหน้าและการปฏิบัติหน้าที่ของนายหน้า ควรแยกวินิจฉัยเป็นสองประการ กล่าวคือ สัญญานายหน้านั้นเป็นสัญญาทั่ว ๆ ไป ชนิดหนึ่ง ฉะนั้นความสมบูรณ์ของสัญญาจึงต้องนำหลักทั่ว ๆ ไปมาพิจารณา ดังนั้นเรื่องความสามารถตามกฎหมายยกเว้นไว้เป็นพิเศษ ถ้าหากตัวการ ได้ทำสัญญาตั้งให้ผู้เยาว์เป็นนายหน้า โดยผู้เยาว์ไม่ได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมแล้ว ก็ทำให้สัญญานายหน้าเป็นโมฆียกรรม ถ้ายังไม่ถูกบอกล้างแล้วก็ยังมีผลใช้บังคับได้ ส่วนการที่ผู้เยาว์ได้ปฏิบัติหน้าที่โดยทำการแนะนำชี้ช่องจัดการให้ตัวการและบุคคลภายนอกเข้าทำสัญญา การกระทำหน้าที่ของนายหน้า ในส่วนนี้ไม่ผูกพันทรัพย์สินของผู้เยาว์ จึงไม่ต้องพิจารณาถึงความสามารถในการทำนิติกรรมตามกฎหมาย ดังนั้นก็มีปัญหาว่าถ้าผู้เยาว์ได้ปฏิบัติหน้าที่จนสำเร็จแล้ว จะมีสิทธิเรียกค่าบำเหน็จจากตัวการได้หรือไม่ นั่น ก็คงจะแยกพิจารณาได้ดังนี้คือ ถ้าผู้แทนโดยชอบธรรมจะให้โมฆียกรรมนั้นสมบูรณ์ ผู้แทนโดยชอบธรรมก็อาจให้สัตยาบันได้ หรือถ้าผู้แทนโดยชอบธรรมไม่บอกล้าง สัญญานายหน้าก็ยังคงใช้บังคับได้ ตัวการจะปฏิเสธความไม่สมบูรณ์หรือจะบอกล้างเองไม่ได้ ถ้าหากผู้แทนโดยชอบธรรมไม่พอใจก็อาจบอกล้างได้ ในกรณีเช่นนี้ ถ้าผู้แทนโดยชอบธรรมใช้สิทธิโดยสุจริต เพื่อผลประโยชน์ของผู้เยาว์ก็จะทำให้โมฆียกรรมตกเป็น โมฆะมาแต่เริ่มต้น แต่ถ้าใช้สิทธิโดยไม่สุจริตแล้วทำให้กองทรัพย์สินของผู้เยาว์นั้นเสียหายแล้ว ผู้แทนโดยชอบธรรม อาจจะต้องรับผิดชอบผู้เยาว์เป็นการส่วนตัวสรุปแล้วตามความเห็นของศาสตราจารย์พิเศษ ประสิทธิ์ โฉ่ววิไลกุล เห็นว่า ความสามารถของผู้ที่จะเป็นนายหน้าตามมาตรา 845 ยังคงต้องบังคับตามหลักทั่วไป¹⁶

¹⁶ ประสิทธิ์ โฉ่ววิไลกุล. (2548). *กฎหมายแพ่งและพาณิชย์หลักทั่วไป คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 4 ถึงมาตรา 14* (พิมพ์ครั้งที่ 3). หน้า 46 - 47

2.5 วิวัฒนาการของกฎหมายเกี่ยวกับนายหน้าซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า

ตลาดสินค้าล่วงหน้าในต่างประเทศนั้น ได้ถูกพัฒนามาเป็นเวลากว่าร้อยปีแล้ว ซึ่งตลาดใหญ่ที่ได้รับให้เป็นแม่แบบของตลาดสินค้าล่วงหน้าต่าง ๆ ได้มีการวิวัฒนาการต่อ ๆ กันมา คือ ตลาด Chicago Board of Trade (CBOT) ซึ่งตั้งอยู่ที่เมือง ชิคาโก มลรัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา ตลาด CBOT นี้เปิดทำการครั้งแรกในปี ในปี 1852 หรือ ราวปี พ.ศ. 2395 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4

ในปัจจุบัน ตัวอย่างของตลาดสินค้าล่วงหน้าที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของผู้ค้าโดยทั่วไป เช่น ตลาดล่วงหน้าในสหรัฐอเมริกา อาทิ Chicago Board of Trade (CBOT), Chicago Mercantile Exchange (CME), New York Board of Trade (NYBOT), ตลาดล่วงหน้าในอังกฤษ คือ London International Financial Futures and Options Exchange (LIFFE), ตลาดล่วงหน้าในญี่ปุ่น อาทิ Tokyo Commodity Exchange (TOCOM) และ Osaka Mercantile Exchange (OME), ตลาดล่วงหน้าในสิงคโปร์ คือ Singapore Commodity Exchange (SICOM) แม้กระทั่งประเทศเพื่อนบ้านของไทย อย่าง มาเลเซีย ก็มีตลาดสินค้าล่วงหน้าของตัวเองคือ Malaysia Derivatives Exchange (MDX)

สินค้าเกษตรที่มีการซื้อขายในตลาดสินค้าล่วงหน้าในต่างประเทศ ปัจจุบันมีอยู่มากมาย หลายชนิด อาทิ ข้าวโพด ข้าวสาลี ถั่วเหลือง กาแฟ น้ำมันปาล์มดิบ ยางพารา ข้าว กุ้ง วัช หมู เนื้อไก่ โกโก้ ผ้าย น้ำส้ม ไหม เนย ไข่ ไม้แปรรูป ขนแกะ ฯลฯ ซึ่งสินค้าในแต่ละชนิด มีตลาดหลักๆ ที่ผู้ค้านิยมเข้ามาซื้อขายและใช้อ้างอิงราคา เช่น ผู้ค้านิยมใช้ตลาด CBOT ในการอิงราคา ข้าวโพด ข้าวสาลี ถั่วเหลือง , ตลาด CME ในการอิงราคา เนยและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องนม , ตลาด NYBOT ในการอิงราคาน้ำตาลทรายดิบ, ตลาด LIFFE ในการอิงราคา น้ำตาลทรายขาว และ กาแฟ , ตลาด TOCOM และ SICOM ในการอิงราคา ผลิตภัณฑ์ยางพารา, และ ตลาด MDX ในการอิงราคาน้ำมันปาล์มดิบ เป็นต้น และเป็นที่น่าสังเกตว่ายังไม่มีตลาดล่วงหน้าในประเทศใดที่ผู้ค้าใช้อ้างอิงราคาข้าว ซึ่งในอนาคตอันใกล้นี้ มีความเป็นไปได้สูงว่าผู้ค้าข้าวทั่วโลกจะหันมาใช้บริการการซื้อขายข้าวล่วงหน้าในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย เป็นเครื่องมือในการบริหารความเสี่ยงและอ้างอิงราคา

เนื่องด้วยประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมซึ่งผู้คนส่วนใหญ่ยังอยู่ในภาคเกษตร และที่รู้กันดีว่าสินค้าเกษตรเป็นสินค้าที่มีความไม่แน่นอนด้านราคาที่สูงมาก ซึ่งโดยปกติแล้วเกษตรกรหรือผู้ประกอบการภาคเกษตรส่วนใหญ่จะไม่สามารถแบกรับความเสี่ยงจากความผันผวนของราคาได้ เช่น หากราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ เกษตรกรอาจจะประสบปัญหาขาดทุน ทำให้ไม่มีเงินเหลือพอใช้จ่ายในชีวิตประจำวันจนต้องกู้หนี้ยืมสิน ยิ่งถ้าราคาคงต่ำมาก ๆ เกษตรกร

บางรายอาจจะต้องขายที่ดินเพื่อใช้หนี้เลยก็เป็นได้ บ่อยครั้งที่เมื่อราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ เกษตรกรมักจะไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากการร้องขอให้รัฐบาลช่วยเหลือ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องจัดตั้งตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าขึ้นในประเทศไทยเพื่อเป็นเครื่องมือให้ผู้อยู่ในภาคการเกษตรมีทางเลือกในการเข้ามาลดความเสี่ยงจากความผันผวนของราคาสินค้าเกษตรในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าได้

ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทยได้เปิดทำการซื้อขายกันอย่างเป็นทางการเมื่อปลายเดือนพฤษภาคม 2547 เพื่อเป็นศูนย์กลางในการซื้อขายสินค้าเกษตรในรูปแบบที่มีการรับมอบส่งมอบสินค้าในอนาคตตามปริมาณและราคาที่ตกลงกัน โดยมีวัตถุประสงค์ให้เป็นองค์กรในการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ และถ่ายโอนความเสี่ยงจากความผันผวนของราคาเกษตร ซึ่งสินค้าเกษตรที่ได้ทำการซื้อขายกันในตลาด ได้แก่ ยางแผ่นรมควันชั้น 3 ข้าวขาว 5 % ข้าวหอมมะลิ 100 % ชั้น 2 และมันสำปะหลังเส้น เหตุผลเนื่องมาจากสินค้าเกษตรเหล่านี้เป็นพืชที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ และมีเนื้อที่เพาะปลูกครอบคลุมเนื้อที่เพาะปลูกการเกษตรส่วนใหญ่ของประเทศไทย รวมถึงมีคุณสมบัติอื่น ๆ ครบถ้วนตามที่คณะกรรมการตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าได้กำหนดไว้

2.6 ความหมายของนายหน้าซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า

พระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542 มาตรา 3 ได้ให้นิยามของคำว่าของนายหน้าซื้อขายล่วงหน้า ไว้ดังนี้ นายหน้าซื้อขายล่วงหน้า หมายความว่า ผู้ได้รับอนุญาตจากเลขาธิการให้จัดหาและรับคำสั่งซื้อหรือคำสั่งขายล่วงหน้าจากลูกค้า ซึ่งหมายความว่า การซื้อขายในตลาด ผู้ซื้อและผู้ขายซึ่งมิได้เป็นสมาชิกของตลาดจะต้องซื้อขายผ่านนายหน้าซื้อขายล่วงหน้าซึ่งเป็นสมาชิกของตลาด หากผู้ซื้อต้องการส่งคำสั่งซื้อหรือผู้ขายต้องการส่งคำสั่งขายไปยังนายหน้าซื้อขายล่วงหน้าของตน สามารถกระทำได้หลายวิธี คือ อาจทำเป็นลายลักษณ์อักษรโดยนายหน้าซื้อขายล่วงหน้าเตรียมแบบฟอร์มใบคำสั่งซื้อหรือคำสั่งขายไว้ ภายในแบบฟอร์มนั้นประกอบด้วยรายการสำคัญตามที่กฎหมายกำหนด และผู้ที่ต้องการส่งคำสั่งดังกล่าวจะต้องลงลายมือชื่อกำกับด้วยหรืออาจทำคำสั่งซื้อหรือคำสั่งขายโดยวิธีส่งคำสั่งซื้อขายทางโทรศัพท์ ผู้ซื้อผู้ขายสามารถติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของนายหน้าซื้อขายล่วงหน้าที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลบัญชีของตนเพื่อส่งซื้อหรือขายทางโทรศัพท์ได้ และเมื่อนายหน้าซื้อขายล่วงหน้าได้รับคำสั่งจากผู้ซื้อผู้ขายแล้วก็จะป้อนคำสั่งซื้อขายนั้นเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ของตลาดทันที หรืออาจทำคำสั่งซื้อหรือคำสั่งขายโดยวิธีส่งคำสั่งซื้อขายผ่านทางอินเทอร์เน็ตได้ โดยผู้ซื้อหรือผู้ขายซึ่งเป็นลูกค้าจะมีรหัสส่วนตัวที่สามารถใช้ในการส่งคำสั่งซื้อขาย และตรวจสอบข้อมูลต่าง ๆ เช่น สถานะของคำสั่งซื้อขาย สถานะเงินประกัน จำนวนสัญญาที่ถือครองอยู่ เป็นต้นในการทำคำสั่งซื้อหรือคำสั่งขายดังกล่าว นั้น จะต้องระบุว่า

ต้องการซื้อหรือขายสินค้าเกษตรประเภทและชนิดใด เดือนและปีที่ครบกำหนดส่งมอบ ราคาต่อหน่วย จำนวนหน่วยการซื้อขาย และประเภทของคำสั่งซื้อหรือคำสั่งขาย¹⁷ ดังนั้นในการส่งคำสั่งซื้อหรือคำสั่งขายต้องระบุราคาซื้อขายด้วย หากเป็นกรณีคำสั่งซื้อระบบคอมพิวเตอร์จะจับคู่กับคำสั่งขายต่อเมื่อได้ราคาตามที่กำหนดไว้ในคำสั่งซื้อหรือต่ำกว่า หากเป็นกรณีคำสั่งขายระบบคอมพิวเตอร์จะจับคู่กับคำสั่งซื้อต่อเมื่อได้ราคาตามที่กำหนดไว้ในคำสั่งขายหรือสูงกว่า นอกจากนี้ยังต้องระบุจำนวนหน่วยที่ต้องการซื้อขายด้วย แม้กระนั้นก็ตามก็มีได้หมายความว่าสินค้าเกษตรที่ซื้อขายกันนั้นจะได้เป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่งแล้ว เนื่องจากการกำหนดไว้แต่เพียงประเภทของสินค้าเกษตรที่จะทำการซื้อขายกันเท่านั้น ยังมีได้กระทำการใด ๆ อันเป็นการบ่งชี้แน่นอนว่าสินค้าเกษตรอันไหน หรือหีบห่อใดที่จะทำการซื้อขายกัน ส่วนรายละเอียดอื่น ๆ เกี่ยวกับสินค้าเกษตรที่ต้องการซื้อขาย ต้องเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดการซื้อขายล่วงหน้าของสินค้าเกษตรแต่ละประเภทที่ตลาดได้กำหนดเป็นมาตรฐานไว้แล้ว นอกจากนั้นเพื่อยืนยันถึงความชัดเจนและถูกต้องของคำสั่งซื้อขายที่ได้รับจากผู้ซื้อผู้ขายนั้น ก่อนที่นายหน้าซื้อขายล่วงหน้าจะส่งคำสั่งซื้อหรือคำสั่งขายเข้าสู่ตลาดแทนผู้ซื้อหรือผู้ขายซึ่งเป็นลูกค้าของตน จะต้องทำการตรวจสอบคำสั่งซื้อหรือคำสั่งขายดังกล่าวว่าตรงตามความต้องการของลูกค้า และตรงตามรายละเอียดที่กำหนดในข้อกำหนดการซื้อขายล่วงหน้าของสินค้าเกษตรแต่ละประเภท รวมถึงประเภทของคำสั่งซื้อหรือคำสั่งขายตามที่ตลาดกำหนดด้วย

2.7 ลักษณะของนายหน้า

ตามพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542 การซื้อขายในตลาดผู้ซื้อและผู้ขายซึ่งมิได้เป็นสมาชิกของตลาดจะต้องซื้อขายผ่านนายหน้าซื้อขายล่วงหน้าซึ่งเป็นสมาชิกของตลาด โดยในเบื้องต้นผู้ซื้อผู้ขายที่จะเข้าซื้อขายในตลาดต้องเปิดบัญชีซื้อขายกับนายหน้าซื้อขายล่วงหน้า และก่อนทำการซื้อขายในตลาดผู้ซื้อขายจะต้องวางเงินประกันขั้นต่ำ โดยทั่วไปแล้วอัตราเงินประกันขั้นต่ำมักจะเป็นร้อยละของขนาดสินค้าเกษตรที่ทำการซื้อขายล่วงหน้า เมื่อเปิดบัญชีและวางเงินประกันแล้ว ผู้ซื้อผู้ขายสามารถส่งคำสั่งซื้อหรือคำสั่งขายผ่านนายหน้าซื้อขายล่วงหน้า¹⁸ เพื่อทำการซื้อหรือขายในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าได้ ในคำสั่งที่ผู้ซื้อผู้ขายจะส่งได้แก่ซื้อหรือขายสินค้าอะไร ปริมาณ ระยะเวลารับมอบหรือส่งมอบ และระดับราคาเท่าไร โดยเงื่อนไขในเรื่อง

¹⁷ กรมการค้าภายใน. *อั่งแล้ว เจริญรอดที่ 3*. หน้า 16

¹⁸ คริน พันธ์ภูมิโกมล. *อั่งแล้ว เจริญรอดที่ 2*. หน้า 17

อื่น ๆ นั้น เป็นไปตามข้อกำหนดการซื้อขายล่วงหน้าของสินค้าเกษตรแต่ละประเภท ซึ่งตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทยนั้นมีการซื้อขายโดยระบบคอมพิวเตอร์ นายหน้าซื้อขายล่วงหน้าสามารถส่งคำสั่งซื้อคำสั่งขายเข้าตลาดได้ โดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์ของตนที่มีการเชื่อมโยงกับเครื่องคอมพิวเตอร์ของตลาด ทั้งนี้เฉพาะนายหน้าที่เป็นสมาชิกของตลาดเท่านั้นที่จะสามารถเชื่อมโยงคอมพิวเตอร์เข้าไปในตลาดได้

เมื่อนายหน้าซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าส่งคำสั่งซื้อขายเข้าไปยังระบบคอมพิวเตอร์ของตลาดแล้ว วิธีการซื้อขายในตลาดเป็นแบบที่ราคาซื้อขายของสินค้าชนิดเดียวกัน ระยะเวลาส่งมอบเดียวกันจะไปเข้าคิวไว้ โดยด้านซื้อจะเรียงราคาจากเสนอซื้อสูงสุดก่อน ส่วนด้านขายจะเรียงจากราคาต่ำที่สุดก่อน หากราคาซื้อและราคาขายเป็นราคาเดียวกัน เครื่องคอมพิวเตอร์ของตลาดก็จะเกิดการจับคู่คำสั่งซื้อและคำสั่งขายนั้นเข้าด้วยกัน การซื้อขายจึงเกิดขึ้นโดยผู้ซื้อและผู้ขายไม่ต้องมาพบปะเห็นหน้ากัน จากนั้นระบบคอมพิวเตอร์ของตลาดจะรายงานยืนยันการซื้อขายไปยังคอมพิวเตอร์ของนายหน้าซื้อขายล่วงหน้าและนายหน้าซื้อขายล่วงหน้าจะยืนยันการซื้อขายไปยังลูกค้า(ผู้ซื้อผู้ขาย)

ในเวลาเดียวกันที่เครื่องคอมพิวเตอร์ของตลาดรายงานยืนยันการซื้อขายไปยังคอมพิวเตอร์ของนายหน้าซื้อขายล่วงหน้า ข้อมูลการซื้อขายนั้นจะถูกส่งไปยังคอมพิวเตอร์ของสำนักหักบัญชี เพื่อสำนักหักบัญชีจะทำการคำนวณจำนวนสัญญาซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าที่เกิดขึ้น และยังคงผูกพันทั้งทางด้านซื้อและทางด้านขายพร้อมทั้งคิดมูลค่ารวมของสัญญาเหล่านั้นเพื่อนำมาใช้ในการคำนวณค่ามาร์จินที่จะต้องเก็บจากทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย ค่ามาร์จินที่คำนวณได้นี้จะเรียกเก็บจากนายหน้าซื้อขายล่วงหน้าที่เป็นสมาชิกของตลาดและนายหน้าซื้อขายล่วงหน้าจะไปเรียกเก็บจากผู้ซื้อผู้ขายอีกต่อหนึ่ง เป็นการสิ้นสุดขั้นตอนการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า

นายหน้าซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า ซึ่งเป็นตัวแทนซื้อขายล่วงหน้า นั้น ผู้ที่จะเป็นตัวแทนต้องได้รับอนุญาตจากเลขาธิการ ซึ่งการขออนุญาตและการอนุญาตต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการ ก.ส.ล. กำหนด โดยให้เลขาธิการตรวจสอบหลักฐานของผู้ขออนุญาตในเรื่องดังต่อไปนี้ด้วย

- (1) ผู้ขออนุญาตเป็นนิติบุคคลที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบธุรกิจซื้อขายล่วงหน้าและมีฐานะทางการเงินมั่นคง
- (2) กรรมการของผู้ขออนุญาตไม่มีลักษณะต้องห้ามและมีฐานะทางการเงินมั่นคง
- (3) ผู้ขออนุญาตมีพนักงานซึ่งสำเร็จการอบรมเกี่ยวกับการซื้อขายล่วงหน้าจากสถาบันที่คณะกรรมการ ก.ส.ล. ให้การรับรองแล้ว ตามจำนวนที่คณะกรรมการ ก.ส.ล. กำหนด ซึ่งผู้ได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าซื้อขายล่วงหน้าให้ถือว่าได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ค้าล่วงหน้าด้วย

นายหน้าซื้อขายล่วงหน้าจะดำเนินการจัดหาคำสั่งซื้อหรือคำสั่งขายล่วงหน้าจากลูกค้าได้ เมื่อมีการแจ้งชื่อตัวแทนซื้อขายล่วงหน้านั้นต่อเลขธิการตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ เลขธิการกำหนด และให้เลขธิการแจ้งชื่อตัวแทนซื้อขายล่วงหน้าให้ตลาดทราบ เพื่อประโยชน์ในการควบคุมการซื้อขายล่วงหน้าของสมาชิก

นายหน้าซื้อขายล่วงหน้าอาจมีสำนักงานสาขา หรือย้ายสำนักงานแห่งใหญ่ สำนักงาน สาขาหรือสถานที่ทำการได้ แต่ต้องได้รับอนุญาตจากเลขธิการ และกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลผู้มีอำนาจจัดการกิจการนายหน้าซื้อขายล่วงหน้า ต้องไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

- (1) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (2) เคยถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน
- (3) เคยเป็นกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลผู้มีอำนาจจัดการกิจการของสถาบันการเงินที่ถูกเพิกถอนใบอนุญาต เว้นแต่จะได้รับการยกเว้นจากคณะกรรมการ ก.ส.ล.
- (4) เคยเป็นกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลผู้มีอำนาจจัดการกิจการของผู้ประกอบธุรกิจการซื้อขายล่วงหน้าที่ถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาต
- (5) เคยถูกถอดถอนจากการเป็นประธานกรรมการ กรรมการ หรือผู้จัดการของสถาบันการเงินใด เว้นแต่จะได้รับการยกเว้นจากคณะกรรมการ ก.ส.ล.
- (6) เคยถูกถอดถอนตามมาตรา ๖๐
- (7) เป็นบุคคลซึ่งไม่มีคุณวุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน หรือคุณสมบัติตามที่คณะกรรมการ ก.ส.ล. กำหนด
- (8) ลักษณะต้องห้ามอย่างอื่นตามที่คณะกรรมการ ก.ส.ล. กำหนด

นายหน้าซื้อขายล่วงหน้าจะแต่งตั้งกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลผู้มีอำนาจจัดการกิจการที่ได้รับอนุญาตได้ ต้องได้รับความเห็นชอบจากเลขธิการ ในกรณีที่ปรากฏในภายหลังว่านายหน้าซื้อขายล่วงหน้ามีลักษณะต้องห้าม ให้เลขธิการมีอำนาจเพิกถอนความเห็นชอบที่ให้ไว้แล้วได้ และให้นายหน้าซื้อขายล่วงหน้าเสนอชื่อบุคคลอื่นแทนเพื่อขอความเห็นชอบจากเลขธิการภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่เลขธิการสั่งเพิกถอนความเห็นชอบ กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลผู้มีอำนาจจัดการกิจการซึ่งถูกเพิกถอนความเห็นชอบจะดำเนินการหรือเข้าไปเกี่ยวข้องไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในกิจการซื้อขายล่วงหน้าที่ดินถูกเพิกถอนความเห็นชอบไม่ได้ และต้องอำนวยความสะดวกและให้ข้อเท็จจริงแก่บุคคลซึ่งได้รับแต่งตั้งแทน

นายหน้าซื้อขายล่วงหน้าต้องจัดทำบัญชีเพื่อแสดงผลการดำเนินงานและฐานะการเงินที่เป็นอยู่ตามความเป็นจริง โดยให้เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีที่กำหนดโดยสถาบันวิชาชีพที่หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องให้ความเห็นชอบ และข้อกำหนดเพิ่มเติมตามที่คณะกรรมการ ก.ส.ล. กำหนด

และต้องจัดทำงบการเงินตามแบบ วิธีการ และภายในระยะเวลาที่เลขาธิการกำหนด โดยงบการเงินดังกล่าวต้องมีการตรวจสอบและแสดงความเห็นโดยผู้สอบบัญชี และผู้สอบบัญชีดังกล่าวต้องมีใช้กรรมการ พนักงาน หรือลูกจ้างของผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนั้น โดยผู้สอบบัญชีต้องเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยผู้สอบบัญชีและได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ ก.ส.ล. นายหน้าซื้อขายล่วงหน้าต้องจัดให้มีการเปิดเผยงบการเงินเพื่อให้ประชาชนตรวจสอบได้ ณ สถานที่ทำการของผู้ประกอบธุรกิจนั้น และจัดส่งให้เลขาธิการภายในระยะเวลาที่เลขาธิการกำหนด

เงินที่นายหน้าซื้อขายล่วงหน้าหรือตัวแทนซื้อขายล่วงหน้าได้รับจากลูกค้า มิให้ถือว่าเป็นทรัพย์สินของนายหน้าซื้อขายล่วงหน้าหรือตัวแทนซื้อขายล่วงหน้า และให้นายหน้าซื้อขายล่วงหน้าหรือตัวแทนซื้อขายล่วงหน้าฝากเงินที่ได้รับจากลูกค้าเพื่อใช้ในการซื้อหรือขายล่วงหน้าไว้กับธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินอื่นตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการ ก.ส.ล. กำหนด โดยให้แยกบัญชีของลูกค้าแต่ละรายและบัญชีของนายหน้าหรือตัวแทนดังกล่าวออกจากกัน และนายหน้าซื้อขายล่วงหน้าจะจ่ายเงินจากบัญชีลูกค้าได้เฉพาะเพื่อการซื้อขยล่วงหน้าของลูกค้า หรือจ่ายตามคำสั่งของลูกค้าเจ้าของบัญชีเท่านั้น

ในการเป็นนายหน้าซื้อขายล่วงหน้า ให้นายหน้าซื้อขายล่วงหน้าทำสัญญาเป็นหนังสือกับลูกค้าเพื่อทำการซื้อขยล่วงหน้าแทนลูกค้า โดยมีรายละเอียดอันเป็นสาระสำคัญแห่งสัญญาเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่สัญญาตามที่คณะกรรมการ ก.ส.ล. กำหนด

ค่าตอบแทนในการเป็นนายหน้าซื้อขายล่วงหน้าตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามอัตราที่คณะกรรมการ ก.ส.ล. กำหนด

ซึ่งประกาศคณะกรรมการกำกับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า ที่ กน 3/2546 เรื่อง รายละเอียดอันเป็นสาระสำคัญแห่งสัญญาระหว่างนายหน้าซื้อขายล่วงหน้ากับลูกค้าเพื่อทำการซื้อขยล่วงหน้าแทนลูกค้า ได้มีการกำหนดรายละเอียดของเงื่อนไขสัญญาไว้ 12 ประการ แต่ก็ยังมีได้มีการกำหนดถึงความรับผิดชอบระหว่างนายหน้าซื้อขายล่วงหน้ากับลูกค้า (ผู้ซื้อหรือผู้ขาย) ไว้แต่อย่างใด โดยรายละเอียดของเงื่อนไขสัญญาไว้ 12 ประการ มีดังต่อไปนี้¹⁹

(1) การให้บริการของนายหน้าซื้อขายล่วงหน้า

ให้สัญญามีข้อความที่ชัดเจน ระบุการตกลงของนายหน้าซื้อขายล่วงหน้า ที่ให้บริการรับคำสั่งซื้อหรือคำสั่งขยล่วงหน้าจากลูกค้าเพื่อทำการซื้อขยล่วงหน้าแทนลูกค้า รวมทั้งบริการอื่น ๆ (ถ้ามี) ที่เกี่ยวข้องกับการบริการดังกล่าว

¹⁹ ประกาศคณะกรรมการกำกับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า ที่ กน 3/2546 เรื่องรายละเอียดอันเป็นสาระสำคัญแห่งสัญญาระหว่างนายหน้าซื้อขายล่วงหน้ากับลูกค้าเพื่อทำการซื้อขยล่วงหน้าแทนลูกค้า

(2) รายละเอียดของคำตอบแทนในการเป็นนายหน้าซื้อขายล่วงหน้าตามอัตราที่ คณะกรรมการกำกับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้ากำหนด รายละเอียดของ ค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายล่วงหน้า (ถ้ามี) ซึ่งจำเป็นและสมควรที่จะเรียกเก็บจากลูกค้า

นายหน้าซื้อขายล่วงหน้าต้องระบุอัตราและรายละเอียดของคำตอบแทน ค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายล่วงหน้า (ถ้ามี) รวมทั้งต้องระบุให้ชัดเจนว่าผู้ใดจะเป็นผู้รับผิดชอบในภาระภาษีที่เกิดขึ้นจากคำตอบแทน ค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายล่วงหน้า

(3) ข้อห้ามหรือข้อจำกัดในการซื้อขายล่วงหน้าของลูกค้า (ถ้ามี)

นายหน้าซื้อขายล่วงหน้าต้องระบุในสัญญาหากมีข้อห้ามหรือข้อจำกัด ในการซื้อขายล่วงหน้าของลูกค้า เช่น คุณสมบัติของลูกค้า จำนวนสูงสุดของข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้าของลูกค้าที่จะพึงมีได้ เป็นต้น ทั้งนี้ ข้อห้ามหรือข้อจำกัดดังกล่าวจะต้องให้ความเป็นธรรมแก่ลูกค้าตามสมควรด้วย

(4) การยืนยันการซื้อขายล่วงหน้า (Confirmation)

ให้นายหน้าซื้อขายล่วงหน้าระบุรายละเอียดที่ชัดเจนและเป็นธรรมเกี่ยวกับการยืนยันการซื้อขายล่วงหน้าให้แก่ลูกค้าซึ่งอย่างน้อยให้ครอบคลุมถึงวิธีการและระยะเวลาในการยืนยันการซื้อขายล่วงหน้า การยืนยันดังกล่าวต้องกระทำเป็นลายลักษณ์อักษรหรือวิธีการอื่นใดที่ตลาดกำหนด

(5) การวางเงินประกันการซื้อขายล่วงหน้า

นายหน้าซื้อขายล่วงหน้าต้องแจ้งให้ลูกค้าทราบถึงอัตรา และ/หรือวิธีการ วางเงินประกันขั้นต่ำ การรักษาระดับเงินประกันขั้นต่ำและการวางเงินประกันเพิ่ม นายหน้าซื้อขายล่วงหน้าต้องแจ้งให้ลูกค้าทราบถึงเงื่อนไขและวิธีดำเนินการของนายหน้าซื้อขายล่วงหน้าหากลูกค้าไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของนายหน้าซื้อขายล่วงหน้าที่เกี่ยวข้องกับการวางเงินประกัน ทั้งนี้ จะต้องให้ความเป็นธรรมแก่ลูกค้าตามสมควรด้วย

(6) การส่งมอบหรือการรับมอบสินค้าเกษตร

นายหน้าซื้อขายล่วงหน้าต้องระบุระยะเวลาและวิธีการส่งมอบหรือรับมอบสินค้าเกษตร และมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการของนายหน้าซื้อขายล่วงหน้า หากลูกค้าไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการส่งมอบหรือรับมอบสินค้าเกษตร ทั้งนี้ จะต้องให้ความเป็นธรรมแก่ลูกค้าตามสมควรด้วย

(7) การล้างฐานะข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้า (Liquidation)

ให้นายหน้าซื้อขายล่วงหน้าระบุเหตุการณ์ที่นายหน้าซื้อขายล่วงหน้า จะทำการล้างฐานะข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้าของลูกค้า เช่น ลูกค้าเสียชีวิต ศาลสั่งให้ลูกค้าเป็นบุคคลไร้ความสามารถ ลูกค้าถูกฟ้องล้มละลาย หรือมีเหตุการณ์อื่นใดที่นายหน้าซื้อขายล่วงหน้าเห็นว่ามีความจำเป็นต้องดำเนินการเพื่อป้องกันความเสียหายอันอาจเกิดขึ้นจากการซื้อขายล่วงหน้าให้กับลูกค้า เป็นต้น โดยนายหน้าซื้อขายล่วงหน้า ต้องระบุเงื่อนไขและวิธีการล้างฐานะข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้าไว้ให้ชัดเจน ทั้งนี้ จะต้องให้ความเป็นธรรมแก่ลูกค้าตามสมควรด้วย

(8) สิทธิและหน้าที่ของนายหน้าซื้อขายล่วงหน้าและของลูกค้า

ให้นายหน้าซื้อขายล่วงหน้าระบุสิทธิและหน้าที่ของนายหน้าซื้อขายล่วงหน้าและของลูกค้าไว้ให้ชัดเจน ซึ่งอย่างน้อยให้ครอบคลุมถึงเรื่องการซื้อขายล่วงหน้า การดำเนินการเกี่ยวกับเงินที่ใช้ในการซื้อขายล่วงหน้า การจัดทำรายงานต่าง ๆ ให้แก่ลูกค้า ทั้งนี้ จะต้องให้ความเป็นธรรมแก่ลูกค้าตามสมควรด้วย

(9) คำเตือนเกี่ยวกับความเสี่ยงของการซื้อขายล่วงหน้า

ให้นายหน้าซื้อขายล่วงหน้าระบุคำเตือนเกี่ยวกับความเสี่ยงของการซื้อขายล่วงหน้าว่า “การซื้อขายล่วงหน้าเป็นธุรกรรมที่มีความเสี่ยงสูงเนื่องจากการซื้อขายที่ใช้เงินประกันขั้นต่ำจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับมูลค่าของข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้า (Leverage or Gearing) การเคลื่อนไหวของราคาข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้าเพียงเล็กน้อยจะมีผลกระทบต่อเงินประกันที่ลูกค้าฝากไว้หรือจะต้องฝากเพิ่มเติมในสัดส่วนที่สูงกว่าการเคลื่อนไหวของราคาข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้าซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งผลดีและผลเสียต่อลูกค้า การซื้อขายล่วงหน้าจึงอาจทำให้ลูกค้าสูญเสียเงินประกันขั้นต่ำและเงินประกันที่ฝากไว้เพิ่มเติมทั้งหมดได้ ในกรณีที่ราคาข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้าเคลื่อนไหวไปในทิศทางที่เป็นผลเสียต่อสถานะของลูกค้าหรือมีการเพิ่มระดับเงินประกัน ลูกค้าอาจถูกเรียกให้วางเงินประกันเพิ่มเพื่อรักษาฐานะของข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้า ในกรณีที่ลูกค้าไม่นำเงินประกันมาวางเพิ่มเติมภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ ลูกค้าอาจถูกล้างฐานะข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้าที่ราคาขาดทุนและต้องรับผิดชอบผลขาดทุนที่เกิดขึ้นนั้น” ทั้งนี้ ให้แสดงข้อความดังกล่าวด้วยตัวอักษรที่มีขนาดใหญ่กว่าข้อความอื่น

(10) คำรับรองของลูกค้าว่าได้ศึกษาและทำความเข้าใจในเรื่องการซื้อขายล่วงหน้า กลไกการซื้อขายล่วงหน้า ความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการซื้อขายล่วงหน้า และกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

(11) การยกเลิกสัญญา

ให้นายหน้าซื้อขายล่วงหน้าระบุเงื่อนไขและวิธีการในการยกเลิกสัญญาไว้ให้ชัดเจน เพื่อให้ลูกค้าทราบว่าคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ภายใต้เงื่อนไข และวิธีการที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ จะต้องให้ความเป็นธรรมแก่ลูกค้าตามสมควรด้วย

(12) สารระสำคัญอื่น ๆ ตามที่สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจหลักทรัพย์ ล่วงหน้าประกาศกำหนด

2.8 บุคคลที่เกี่ยวข้องกับสัญญาซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า

2.8.1 ลูกค้ำ

พระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542 มาตรา 3 ได้ให้คำนิยามคำว่า ลูกค้ำ หมายถึงผู้ซื้อหรือผู้ขายซึ่งทำการซื้อขายล่วงหน้าในตลาดโดยผ่านนายหน้าซื้อขายล่วงหน้า หรือตัวแทนซื้อขายล่วงหน้า

ผู้ที่เข้ามาเป็นลูกค้ำหรือผู้ซื้อผู้ขายในสัญญาซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้านั้น ไม่จำเป็นต้องประกอบอาชีพเกษตรกร หรือทำธุรกิจที่เกี่ยวกับการเกษตร ส่วนใหญ่ผู้ที่เข้ามาจะอยู่ในวงจรของการค้าขาย เช่น นักลงทุน นักเก็งกำไร ผู้ค้าที่ซื้อมาขายไป ผู้ส่งออก เป็นต้น

ดังนั้น ผู้ซื้อและผู้ขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าสามารถแยกตามความมุ่งหมายในการเข้าซื้อขายได้เป็น 2 ประเภทคือ เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากความผันผวนของราคาสินค้าเกษตร และเพื่อต้องการเก็งกำไรจากความผันผวนของราคาสินค้าเกษตร โดยผู้ซื้อผู้ขายที่เข้ามาทำการซื้อขายโดยประสงค์ที่จะส่งมอบ – รับมอบสินค้าเกษตรกันจริงนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ประกอบการ แปรรูปสินค้าและผู้ส่งออก²⁰

2.8.2 สมาชิกตลาด

ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542 ได้กำหนดถึงผู้ที่สามารถเข้ามาประกอบธุรกิจการซื้อขายล่วงหน้าไว้ 6 ประเภทด้วยกัน คือ ผู้ค้าล่วงหน้า นายหน้าซื้อขายล่วงหน้า ตัวแทนซื้อขายล่วงหน้า ที่ปรึกษาการซื้อขายล่วงหน้า ผู้บริหารธุรกิจร่วมทุนซื้อขายล่วงหน้า และผู้ประกอบการอื่นตามที่คณะกรรมการ ก.ส.ล. กำหนดโดย

²⁰ ภาวิณี กรุดทอง .(2549). *นิตยสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายในสัญญาซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า ตามพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542* . วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. คณะนิเทศศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 6

ผู้ประกอบการธุรกิจทั้ง 6 ประเภทดังกล่าวต้องได้รับอนุญาตจากเลขานุการก่อนจึงจะสามารถประกอบธุรกิจการซื้อขายล่วงหน้าได้

อย่างไรก็ดีผู้ที่จะสามารถเข้ามาทำการซื้อขายในตลาดได้นั้น กฎหมายกำหนดให้สมาชิกตลาดเท่านั้นที่สามารถทำการซื้อขายล่วงหน้าในตลาดได้ โดยสมาชิกของตลาดมีอยู่ 2 ประเภท คือ

ผู้ค้าล่วงหน้า และนายหน้าซื้อขายล่วงหน้า ซึ่งการที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกของตลาดได้นั้นต้องได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าให้เข้ามาเป็นสมาชิกเสียก่อน สำหรับสมาชิกตลาดที่สามารถรับคำสั่งซื้อหรือขายแทนลูกค้าทั่วไปได้ มีเพียงประเภทเดียวคือนายหน้าซื้อขายล่วงหน้า ส่วนผู้ค้าล่วงหน้าจะทำการซื้อขายล่วงหน้าเฉพาะเพื่อตนเองเท่านั้น

สมาชิกตลาดประเภทนายหน้าซื้อขายล่วงหน้า เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดสัญญาซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าขึ้นระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย โดยจะเป็นผู้จัดหาและรับคำสั่งซื้อหรือขายล่วงหน้าจากลูกค้าทั่วไป ซึ่งตามระเบียบขณะนี้ต้องเป็นนิติบุคคลที่จัดตั้งในประเทศไทยและมีสัดส่วนผู้ถือหุ้น 1 ใน 4 ถือสัญชาติไทย โดยมีตัวแทนซื้อขายล่วงหน้า ซึ่งกฎหมายกำหนดให้เป็นตัวแทนของบริษัทนายหน้าซื้อขายล่วงหน้าในการหาลูกค้าทั่วไปมาซื้อขายล่วงหน้า

2.8.3 ตลาด

ตลาดตามที่พระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตร พ. ศ. 2542 กำหนดไว้ คือตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย²¹ มีฐานะเป็นนิติบุคคลอิสระ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการซื้อขายสินค้าเกษตรให้แก่ผู้ซื้อผู้ขาย²² เพื่อส่งมอบและรับมอบสินค้ากันในอนาคต โดยมีหลักเกณฑ์วิธีการ และกฎระเบียบที่ชัดเจนให้ผู้ซื้อและผู้ขายปฏิบัติ โดยตลาดจะกำกับดูแลและรับผิดชอบให้มีการปฏิบัติตามสัญญาที่มีมาตรฐานอย่างเป็นระบบ โดยจะเป็นคู่สัญญาของฝ่ายผู้ซื้อและคู่สัญญาของฝ่ายผู้ขาย รวมทั้งจัดให้มีวิธีการรับมอบและส่งมอบสินค้า รวมถึงกำหนดมาตรฐานของสินค้าโดยผ่านทางสำนักหักบัญชีด้วย

สำนักหักบัญชี อาจจะเป็นส่วนหนึ่งของตลาดหรืออาจจะเป็นองค์กรที่แยกออกมาจากตลาดก็ได้ ซึ่งกรณีของตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทยนั้น พระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542 กำหนดให้สำนักหักบัญชีเป็นส่วนหนึ่งของตลาด สำนักหักบัญชีจะเป็นผู้รับรองว่าลูกค้าทุกคนของตลาดจะได้รับการปฏิบัติตามสัญญาเมื่อมีการซื้อขายเกิดขึ้น

²¹ พ.ร.บ.การซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542. มาตรา 3

²² พ.ร.บ.การซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542. มาตรา 72

ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายในตลาด สำนักหักบัญชีจะทำหน้าที่เป็นคนกลางโดยการเป็นผู้ซื้อให้กับผู้ขายสินค้าล่วงหน้าทุกคน และเป็นผู้ขายให้กับผู้ซื้อสินค้าล่วงหน้าทุกคน²³

2.9 ความเป็นตัวแทนของนายหน้าซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า

การซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้ามีลักษณะพิเศษแตกต่างจากสัญญาทั่วไป โดยกฎหมายได้กำหนดถึงกระบวนการในการก่อนนิติสัมพันธ์ในสัญญาซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า โดยผ่านบุคคลตามที่กฎหมายกำหนดไว้ นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อผู้ขายที่ทำกันในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าจึงมีผู้เกี่ยวข้องตั้งแต่ผู้ซื้อ ผู้ขาย นายหน้า ตลาดหรือสำนักหักบัญชี ซึ่งทั้งหมดนี้จะมีนิติสัมพันธ์เกิดขึ้น โดยการใช้สัญญาหรือข้อตกลงย่อย เพื่อเชื่อมต่อนิติสัมพันธ์ของแต่ละคู่สัญญาผูกพันกันไป โดยเฉพาะนิติสัมพันธ์ระหว่างนายหน้าซื้อขายล่วงหน้ากับผู้ซื้อผู้ขายมีลักษณะเกี่ยวพันกับเรื่องตัวการตัวแทนอยู่ด้วย จึงต้องศึกษาถึงกฎหมายลักษณะตัวแทนเพื่อให้เข้าใจถึงนิติสัมพันธ์ระหว่างนายหน้าซื้อขายล่วงหน้ากับผู้ซื้อผู้ขายได้ดียิ่งขึ้น

2.9.1 ตัวแทนปกติ

สัญญาตัวแทน (agency) คือสัญญาซึ่งให้บุคคลหนึ่งเรียกว่าตัวแทน มีอำนาจทำการแทนบุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าตัวการ และตกลงจะทำการดั่งนั้น

2.9.1.1 ลักษณะของสัญญาตัวแทน

- (1) เป็นสัญญาสองฝ่าย ประกอบด้วยตัวการฝ่ายหนึ่ง และตัวแทนอีกฝ่ายหนึ่ง
- (2) เป็นสัญญาที่ต้องมีการตกลงยินยอมเป็นตัวการและตัวแทน
- (3) อาจเป็นสัญญาที่มีค่าตอบแทนก็ได้
- (4) กิจการที่ตัวแทนกระทำต้องเป็นกิจการทั่วไป มิใช่กิจการเฉพาะตัว
- (5) การเป็นตัวแทนอาจเกิดขึ้นได้ 2 ทาง คือ การเป็นตัวแทนโดยชัดแจ้ง และอีกทางหนึ่งคือ การเป็นตัวแทนโดยปริยาย คือ ไม่ได้ตกลงกันอย่างชัดแจ้ง แต่จากพฤติการณ์ทำให้เข้าใจได้ว่าการเป็นตัวการตัวแทนกันแล้ว

2.9.1.2 หน้าที่และความรับผิดชอบของตัวแทนต่อตัวการ

- (1) ตัวแทนต้องกระทำกิจการแทนตัวการด้วยตนเอง เว้นแต่มีอำนาจแต่งตั้งตัวแทนช่วง

²³ พ.ร.บ. การซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542. มาตรา 90

- (2) ตัวแทนต้องปฏิบัติตามคำสั่งของตัวการที่แสดงออกโดยชัดเจนหรือโดยปริยาย
- (3) เมื่อตัวการต้องการทราบความเป็นไปของการที่ได้มอบหมายแก่ตัวแทนในเวลาใด ๆ ซึ่งสมควรแก่เหตุ ตัวแทนต้องแจ้งให้ตัวการทราบ
- (4) เมื่อการเป็นตัวแทนสิ้นสุดลง ตัวแทนต้องแถลงบัญชี
- (5) เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่น ที่ตัวแทนได้รับไว้เกี่ยวกับการเป็นตัวแทนนั้น ตัวแทนต้องส่งมอบตัวการ
- (6) ถ้าตัวแทนนำเงินที่ควรจะมอบแก่ตัวการ หรือควรใช้ในกิจการของตัวการไปใช้ประโยชน์จะต้องเสียดอกเบี้ยในเงินนั้น
- (7) ถ้ามีความเสียหายเกิดขึ้นเพราะความประมาทเลินเล่อของตัวแทนก็ดี เพราะไม่ทำการแทนที่ดี หรือเพราะทำไปโดยปราศจากอำนาจหน้าที่ ตัวแทนต้องรับผิดชอบ
- (8) ตัวแทนผู้ใดตั้งตัวแทนช่วงตามที่ตัวการระบุให้อำนาจไว้ ตัวแทนจะต้องรับผิดชอบเฉพาะในกรณีที่คุณได้รู้ว่าตัวแทนช่วงนั้นเป็นผู้ไม่เหมาะสมแก่การ หรือเป็นผู้ไม่สมควรไว้วางใจ และมีได้แจ้งความนั้นแก่ตัวการหรือมิได้เพิกถอนตัวแทนช่วงนั้นเสีย ตัวแทนช่วงจะต้องรับผิดชอบโดยตรงต่อตัวการ เสมือนหนึ่งเป็นตัวแทนโดยตรง

2.9.1.3 หน้าที่และความรับผิดชอบของตัวการต่อตัวแทน

- (1) ตัวการจะต้องจ่ายเงินทดรองให้แก่ตัวแทนตามจำนวนที่จำเป็นเพื่อทำการอันได้มอบหมายแก่ตัวแทน
- (2) ในกรณีตกลงให้บำเหน็จตัวแทน ถ้าไม่มีข้อตกลงเป็นอย่างอื่นบำเหน็จจะจ่ายต่อเมื่อการเป็นตัวแทนสิ้นสุดลง อนึ่งถ้าตัวแทนกระทำหน้าที่โดยมิชอบ ตัวแทนไม่มีสิทธิรับบำเหน็จ
- (3) ตัวแทนที่ได้ออกเงินทดรองจ่ายไปโดยชอบและถือว่าจำเป็นในการทำการแทนตัวการ ตัวการต้องจ่ายคืนแก่ตัวแทนพร้อมดอกเบี้ย
- (4) ถ้าตัวแทนให้ต้องรับภาระหนี้เพราะความจำเป็นในการทำการแทนตัวการ ตัวแทนมีสิทธิเรียกตัวการชำระหนี้แทนตนได้ ถ้าหนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระ ตัวแทนจะให้ตัวการให้ประกันอันสมควรก็ได้

(5) ถ้าตัวแทนได้รับความเสียหายอย่างใดอย่างหนึ่ง เพราะการกระทำกิจการแทนตัวการและมีได้เป็นความผิดของตัวแทน ตัวแทนมีสิทธิเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนจากตัวการได้

(6) ตัวแทนมีสิทธิที่จะยึดหน่วง ทรัพย์สินของตัวการที่ตกอยู่ในความครอบครองของตน เพราะการเป็นตัวแทนนั้นได้จนกว่าจะได้รับเงินซึ่งตัวการค้างชำระแก่ตน เพราะการเป็นตัวแทนนั้น

2.9.1.4 ความรับผิดชอบของตัวการและตัวแทนต่อบุคคลภายนอก

(1) ตัวการย่อมมีความผูกพันต่อบุคคลภายนอกในกิจการทั้งหลายที่ตัวแทนหรือตัวแทนช่วงได้กระทำไปในฐานะตัวแทน

(2) ตัวการจะต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกผู้สุจริตในกรณีตัวแทนเจต

(3) ถ้าตัวแทนทำการใดเกินอำนาจของตน แต่ในทางปฏิบัติของตัวการทำให้บุคคลภายนอกมีมูลเหตุอันสมควรเชื่อว่าการนั้นอยู่ในขอบอำนาจของตัวแทน ตัวการจะต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก

(4) ถ้าตัวแทนกระทำการอันใดอันปราศจากอำนาจหรือนอกเหนือขอบอำนาจย่อมไม่ผูกพันตัวการเว้นแต่ตัวการจะให้สัตยาบันแก่การนั้น

(5) ตัวแทนคนใดทำสัญญาแทนตัวการซึ่งอยู่ต่างประเทศ และมีภูมิลำเนาในต่างประเทศ ตัวแทนคนนั้นจะต้องรับผิดชอบตามสัญญานั้นแต่ถ้าพึ่งตนเอง แม้ชื่อของตัวการจะได้เปิดเผยแล้ว เว้นแต่ข้อความแห่งสัญญาจะแย้งกับความรับผิดชอบของตัวแทน

(6) ถ้าตัวแทนเข้าทำสัญญากับบุคคลภายนอกโดยเห็นแก่อำมิสสินจ้าง เป็นทรัพย์สินอย่างใด ๆ หรือประโยชน์อย่างอื่นหรือบุคคลภายนอกให้คำมั่นว่าจะให้ ตัวการไม่ต้องผูกพันในสัญญาที่ตัวแทนทำไป

2.9.2 ตัวแทนค้าต่าง

2.9.2.1 ความหมายและหลักเกณฑ์ของตัวแทนค้าต่าง

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 833 ได้นิยามความหมายของตัวแทนค้าต่างไว้ว่า คือบุคคลซึ่งในทางค้าขายของเขายอมทำการซื้อหรือขายทรัพย์สินหรือรับจัดทำกิจการค้าขายอย่างอื่นในนามของตนเองต่างตัวการ จะเห็นได้ว่าตัวแทนค้าต่างเป็นตัวแทนโดยอาชีวะ การทำหน้าที่ตัวแทนค้าต่างในกิจการที่ตัวแทนค้าต่างรับทำจึงมิได้เฉพาะธุรกิจที่เป็นนิติกรรมสัญญาซึ่งต่างจากตัวแทนธรรมดาที่อาจเป็นนิติกรรมหรือไม่ก็ได้

ตัวแทนค้าต่างเป็นตัวแทนชนิดหนึ่ง ดังนั้น มาตรา 835 จึงได้กำหนดให้นำบทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวแทนธรรมดามาใช้บังคับกับตัวแทนค้าต่างเท่าที่ไม่ขัดกับลักษณะพิเศษของตัวแทนค้าต่าง ดังต่อไปนี้

(1) มาตรา 810 ที่กำหนดให้เงินหรือทรัพย์สินที่ตัวแทนได้รับเกี่ยวกับการเป็นตัวแทนต้องส่งมอบให้แก่ตัวการ เนื่องจากตัวแทนค้าต่างเป็นตัวแทนชนิดหนึ่ง ดังนั้นหากตัวแทนค้าต่างได้มาซึ่งสิทธิ เงิน หรือทรัพย์สินอย่างอื่นที่ตัวแทนค้าต่างได้มาเกี่ยวกับการเป็นตัวแทนค้าต่าง ตัวแทนค้าต่างต้องส่งมอบให้แก่ตัวการ และหากตัวแทนค้าต่างนำเงินซึ่งควรส่งให้แก่ตัวการ ไปใช้สอยเพื่อประโยชน์ของตนเอง ตัวแทนค้าต่างต้องเสียดอกเบี้ยในเงินนั้นนับแต่วันที่ได้นำไปใช้ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 811

(2) มาตรา 812 เรื่องความรับผิดชอบของตัวแทนต่อตัวการ ตัวแทนค้าต่างนั้นแม้จะเป็นผู้ทำสัญญากับบุคคลภายนอกโดยตรงในนามของตัวเอง และตัวแทนค้าต่างไม่ต้องรับผิดชอบต่อตัวการเพราะบุคคลภายนอกอีกฝ่ายหนึ่งไม่ชำระหนี้ก็ตาม แต่หากมีความเสียหายเกิดขึ้นอย่างใด ๆ เพราะความประมาทเลินเล่อของตัวแทนค้าต่างก็ดี เพราะไม่ทำการเป็นตัวแทนค้าต่างก็ดี หรือเพราะกระทำการโดยปราศจากอำนาจก็ดี ตัวแทนค้าต่างต้องรับผิดชอบต่อตัวการ

(3) มาตรา 816 เรื่องเงินทรวงจ่าย ในกรณีที่ตัวแทนค้าต่างจัดทำกิจการอันตัวการมอบหมาย ถ้าตัวแทนค้าต่างได้ออกเงินทรวงจ่ายไป ซึ่งพิเคราะห์ตามเหตุควรนับว่าเป็นการจำเป็น ตัวแทนค้าต่างจะเรียกเอาเงินชดใช้จากตัวการ รวมทั้งดอกเบี้ยนับแต่วันที่ได้ออกเงิน ไปนั้นด้วยก็ได้

(4) มาตรา 819 ตัวแทนค้าต่างย่อมมีสิทธิยึดหน่วงในสินค้าหรือเงินที่ขายสินค้าเพื่อบำเหน็จหรือภาระติดพัน ซึ่งทำการซื้อขายในฐานะเป็นตัวแทนค้าต่าง อย่างไรก็ตามสิทธิยึดหน่วง เช่นว่านั้นย่อมระงับไป หากตัวแทนค้าต่างได้ส่งมอบการครอบครองในทรัพย์สินนั้นคืนให้แก่ตัวการ

(5) มาตรา 826 เรื่องความสิ้นสุดของการเป็นตัวแทนนำมาใช้กับเรื่องตัวแทนค้าต่างด้วย

2.9.2.2 ข้อแตกต่างระหว่างตัวแทนค้าต่างกับตัวแทนธรรมดา

เมื่อได้ศึกษาลักษณะของตัวแทนค้าต่างข้างต้นแล้ว อาจแยกความแตกต่างระหว่างตัวแทนค้าต่างกับตัวแทนธรรมดาได้ดังนี้²⁴

(1) ตัวแทนค้าต่างประกอบกิจการซื้อหรือขายทรัพย์สินหรือรับทำกิจการค้าขายอย่างอื่นเป็นปกติธุระในทางการค้า(นิติกรรม) หรือเป็นผู้มีอาชีพในทางการค้าขาย อาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล การประกอบกิจการค้าของตัวแทนค้าต่างอาจเป็นกรณีการประกอบกิจการครั้งแรกก็ได้ ฉะนั้นถ้าเป็นผู้มีเจตนาและทางปฏิบัติเป็นการทำการค้าขายชั่วคราวก็ไม่เป็นตัวแทนโดยอาชีพ จึงไม่เป็นตัวแทนค้าต่าง ส่วนตัวแทนทั่ว ๆ ไปนั้นเป็นกิจการใด ๆ ก็ได้ จึงเห็นว่าตัวแทนธรรมดามีลักษณะกว้างขวางกว่าตัวแทนค้าต่าง

(2) ตัวแทนค้าต่างกระทำต่างตัวการ กล่าวคือ ตัวแทนค้าต่างกระทำในนามของตนเอง ฉะนั้นจึงมีสิทธิและความรับผิดชอบในกิจการนั้นต่อคู่สัญญาอีกฝ่ายโดยตรง ส่วนตัวแทนธรรมดาไม่มีสิทธิและความรับผิดชอบต่อสัญญาที่ตนได้ทำขึ้น เพราะสัญญานั้นทำในนามของตัวการ หากตัวแทนได้ปฏิบัติหน้าที่ภายในขอบอำนาจแล้ว ก็เป็นความผูกพันระหว่างตัวการกับบุคคลภายนอก

(3) โดยปกติแล้วตัวแทนค้าต่างจะได้รับบำเหน็จตอบแทนในการกระทำเป็นตัวแทนค้าต่าง เพราะตัวแทนค้าต่างเป็นบุคคลที่ประกอบอาชีพในกิจการนั้นอยู่แล้ว ส่วนตัวแทนธรรมดาจะไม่ได้รับบำเหน็จตอบแทน เว้นแต่จะมีข้อตกลงกันไว้ในสัญญาว่ามีบำเหน็จ หรือทางการที่คู่สัญญาประพาศต่อกันนั้นเป็นปริยายว่ามีบำเหน็จหรือเคยเป็นธรรมเนียมว่ามีบำเหน็จ

(4) บุคคลผู้ไร้ความสามารถไม่อาจเป็นตัวแทนค้าต่างได้ เว้นแต่ได้รับความยินยอมโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่หากเป็นตัวแทนธรรมดา ตัวการอาจตั้งบุคคลผู้ไร้ความสามารถเป็นตัวแทนได้

2.9.2.3 ความแตกต่างระหว่างตัวแทนกับนายหน้า

(1) ตัวแทนเป็นบุคคลที่เข้าทำสัญญาแทนตัวการ ส่วนนายหน้ามีหน้าที่เพียงชี้ช่องหรือจัดการให้คู่สัญญาของตนทำสัญญากับบุคคลภายนอก ไม่มีหน้าที่เข้าทำสัญญา กับบุคคลภายนอกแต่อย่างใด

(2) ตัวแทนเมื่อไม่ทำหน้าที่ตัวแทนตามสัญญาแล้ว มีความเสียหายเกิดขึ้นแก่ตัวการต้องรับผิดชอบต่อตัวการ ส่วนนายหน้าแม้ไม่ทำหน้าที่ชี้ช่องหรือจัดการดังกล่าวตามสัญญา也不需要รับผิดชอบต่อคู่สัญญานายหน้า

²⁴ ประสิทธิ์ โภทวีไถกุล. *อ่าวแล้ว เจริญรอดที่ 16*. หน้า 6-8

(3) กฎหมายห้ามมิให้ตัวแทนเป็นตัวแทนของบุคคลภายนอกในขณะที่เป็นคู่สัญญา กับบุคคลภายนอกในนามของตัวการ ส่วนนายหน้าไม่มีกฎหมายห้ามการเป็นนายหน้าของ บุคคลภายนอกไว้ ดังนั้นจึงเป็นนายหน้าได้ทั้งสองทาง

(4) ตัวแทนมีอำนาจทำการแทนตัวการได้แม้ว่าการนั้นจะไม่ใช่สัญญา ส่วนนายหน้ามีหน้าที่ชี้ช่องหรือจัดการให้มีการเข้าทำสัญญากันเท่านั้น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่านายหน้าซื้อขายล่วงหน้าตามสัญญาซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า กฎหมายกำหนดให้เป็นผู้ดำเนินการซื้อหรือขายแทนผู้ซื้อหรือผู้ขาย รวมถึงต้องรับผิดชอบหาก บุคคลที่ตนดำเนินการแทนนั้นผิดสัญญาด้วย นิติสัมพันธ์ระหว่างนายหน้ากับลูกค้า (ผู้ซื้อ – ผู้ขาย) นอกจากจะมีลักษณะส่วนหนึ่งในเรื่องของนายหน้าแล้ว ยังมีลักษณะของตัวการตัวแทนอยู่ด้วย จึงเห็นได้ว่านิติสัมพันธ์ระหว่างนายหน้าซื้อขายล่วงหน้ากับผู้ซื้อผู้ขาย มีลักษณะพิเศษตามคำนิยาม ของนายหน้าซื้อขายล่วงหน้าตามพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542 ไม่ได้ มีลักษณะของนายหน้า หรือตัวแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แต่อย่างหนึ่งอย่างใด เพียงประการเดียว

2.9.3 ตัวแทนในกฎหมายต่างประเทศ

จากการศึกษาถึงลักษณะตัวแทนอาชีพในกฎหมายต่างประเทศ โดยเฉพาะตัวแทนค้าต่าง ทั้งในกฎหมายประเทศอังกฤษ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศเยอรมัน เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับนิติสัมพันธ์ระหว่างนายหน้ากับลูกค้าตามพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542 อันมีลักษณะใกล้เคียงอย่างยิ่งกับเรื่องของการเป็นตัวแทนค้าต่าง ซึ่งกฎหมายตัวแทนของ ต่างประเทศนั้นมีสาระสำคัญดังนี้

2.9.3.1 ตัวแทนอาชีพในกฎหมายอังกฤษ

ตัวแทนอาชีพที่สำคัญตามกฎหมายอังกฤษมีอยู่ 2 ประเภท คือ Mercantile agent และ commercial agent ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. Mercantile agent

Mercantile agent นั้นจะอยู่ภายใต้ Factors Act 1889 โดยมาตรา 1(1) ของ Factors Act 1889 ได้นิยามความหมายของ Mercantile agent ไว้ว่า คือตัวแทนซึ่งในทางค้าขายของเขาเป็นผู้ทำ การขายสินค้า ส่งสินค้าไปขาย ซื้อสินค้า หรือจัดหาเงินด้วยการเอาสินค้าเป็นประกัน²⁵ ซึ่งจากนิยาม ความหมายดังกล่าว Mercantile agent จะมีความหมายครอบคลุมถึงตัวแทนที่สำคัญ 2 ประเภทใน ระบบกฎหมาย Common Law ได้แก่ Factors และ Broker

²⁵ Factors Act 1889 Section 1(1)

(1) Factors

จากการศึกษาพบว่า Factors จะเป็นตัวแทนซึ่งรับมอบสินค้าจากตัวการไว้เพื่อขายโดยจะขายในนามของตนเอง ไม่เปิดเผยชื่อตัวการ แต่ต่อมาในระยะหลังศาลได้ให้ความหมายของ Factors ในลักษณะที่กว้างขึ้น ครอบคลุมไปถึงตัวแทนที่มีได้กระทำในนามของตนเองด้วย²⁶ จึงอาจกล่าวได้ว่าในกรณีที่ Factors กระทำในนามของตัวการ ก็จะมีลักษณะเป็นตัวแทนโดยตรง

(2) Broker

Broker จัดเป็นตัวแทนประเภทหนึ่งในกฎหมายอังกฤษซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจการค้าในปัจจุบัน โดยจะมีบทบาทในกิจการหลากหลายประเภท เช่น ตัวแทนในการซื้อขายหุ้น ตัวแทนประกันภัย ตัวแทนในการจัดหาสินเชื่อ เป็นต้น โดยในกฎหมายของอังกฤษถือว่า Broker เป็น Mercantile agent ประเภทหนึ่ง แต่แตกต่างตรงที่ว่า Broker ไม่ได้ครอบครองสินค้าของตัวการ และจะไม่กระทำการขายสินค้าในนามของตนเอง

2. commercial agent²⁷

สำหรับ commercial agent นั้นมิใช่ตัวแทนในกฎหมายของประเทศอังกฤษโดยแท้ แต่รับเอามาจากยุโรปอีกทีหนึ่ง เป็นคนกลางอิสระซึ่งมีอำนาจอย่างต่อเนื่องในการเจรจาซื้อหรือขายสินค้าแทนบุคคลอีกคนหนึ่ง(ตัวการ) หรือเจรจาและตกลงทำสัญญาซื้อหรือขายสินค้าแทนตัวการ และในนามของตัวการนั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่า ตัวแทนอาจมีอำนาจในการเจรจาเพียงอย่างเดียว หรืออาจมีอำนาจในการเจรจาและตกลงทำสัญญาในนามของตัวการด้วยก็ได้ ซึ่งในกรณีที่ตัวแทนมีอำนาจในการตกลงทำสัญญาด้วยนั้นจะมีลักษณะเป็นตัวแทนโดยตรง เนื่องจากตัวแทนจะต้องกระทำการในนามตัวการ

2.9.3.2 ตัวแทนอาชีพในกฎหมายฝรั่งเศส²⁸

แนวความคิดว่าด้วยการเป็นตัวแทนในกฎหมายฝรั่งเศสจะมีความแตกต่างจากการเป็นตัวแทนในกฎหมายอังกฤษในประการสำคัญ คือ กฎหมายตัวแทนในประเทศฝรั่งเศสจะไม่ยอมรับการเป็นตัวแทนของตัวการซึ่งไม่เปิดเผย โดยถือว่าตัวแทนนั้นจะต้องกระทำในฐานะที่เป็นตัวแทน โดยจะต้องไม่กระทำในนามของตนเอง ตัวแทนอาชีพที่สำคัญตามกฎหมายฝรั่งเศสมีอยู่ 2 ประเภท คือ agent commercial และ Commissionnaire

²⁶ สติชัย เล็งไธสง. *อั้งแล้ว เขิงอรรถที่ 6*. หน้า 244

²⁷ สมชาย กาญจนชานนท์. (2542). *ตัวแทนค้าต่าง: ศึกษาสถานะและหน้าที่ในทางกฎหมาย*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 53 - 57

²⁸ เรื่องเดียวกัน. หน้า 58 - 61

1. agent commercial

agent commercial คือบุคคลผู้ซึ่งกระทำการอันเป็นปกติในทางการค้าอย่างเป็นทางการและเป็นอิสระ และกระทำอย่างเป็นทางการหรือตกลงทำสัญญาซื้อขาย ให้เช่าอสังหาริมทรัพย์ หรือให้เช่าสินค้า หรือทรัพย์สินอื่น หรือกิจการเกี่ยวกับการจ้างบริการแทนตัวการซึ่งเป็นผู้ประกอบการ ผู้ผลิต หรือพ่อค้า โดยกระทำในนามของบุคคลดังกล่าว อันเป็นลักษณะของตัวแทนโดยตรง ซึ่งการเป็น agent commercial จะมีหน้าที่หลักเช่นเดียวกับตัวแทนโดยทั่วไปคือ กระทำการตามที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ และแถลงรายงานเกี่ยวกับการกระทำของตนต่อตัวการ และจะมีความรับผิดชอบในกรณีไม่ปฏิบัติตามหน้าที่เช่นเดียวกับตัวแทนโดยทั่วไป แต่อย่างไรก็ตาม ตัวแทนประเภทนี้จะไม่ต้องรับผิดชอบต่อสัญญาที่ได้กระทำต่อบุคคลภายนอก ถ้าบุคคลภายนอกนั้นทราบถึงการเป็นตัวแทน และตัวแทนได้กระทำภายในขอบอำนาจของการเป็นตัวแทน นอกจากนี้ ตัวแทนยังเป็นตัวแทนให้ตัวการหลายคนในเวลาเดียวกันได้ แต่จะเป็นตัวแทนให้กับตัวการซึ่งมีการแข่งขันกันไม่ได้ และเมื่อมีการเลิกสัญญาตัวแทนยังมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากการที่ไม่ได้รับบำเหน็จอีกด้วย

2. Commissionnaire

Commissionnaire ตามประมวลกฎหมายพาณิชย์ของฝรั่งเศส หมายถึงบุคคลซึ่งกระทำการแทนตัวการโดยกระทำในนามของตนเอง หรือในนามของธุรกิจของตน โดยแบ่งออกเป็นตัวแทนซื้อ และ ตัวแทนขาย โดย Commissionnaire จะต้องมิสถานะเป็นพ่อค้า ซึ่งการที่ Commissionnaire กระทำในนามของตนเองนี้เป็นลักษณะของตัวแทนโดยอ้อม

สัญญาระหว่างตัวแทนกับตัวการจะเป็นสัญญาในทางการค้า ดังนั้น แม้จะไม่ได้ทำสัญญาไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ก็สามารถพิสูจน์ได้โดยวิธีอื่น นอกจากนี้ ยังถือว่าเป็นสัญญาที่ผูกพันเฉพาะตัว หากคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตาย ล้มละลาย หรือมีหนี้สินล้มละลาย สัญญาตัวแทนจะสิ้นสุดลง

ตัวแทนประเภทนี้จะมีสถานะเป็นคู่สัญญากับบุคคลภายนอกในสัญญาซึ่งเขาได้ทำแทนตัวการ ซึ่งจะส่งผลให้ตัวแทนจะมีความรับผิดชอบเป็นส่วนตัวต่อบุคคลภายนอกนั้น และหากตัวแทนละเลยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของตัวการ ตัวการไม่มีหน้าที่ที่จะต้องให้สัตยาบันสัญญาซึ่งตัวแทนได้กระทำต่อบุคคลภายนอกนั้นแต่อย่างใด

2.9.3.3 ตัวแทนอาชีพในกฎหมายเยอรมัน²⁹

ตัวแทนในกฎหมายเยอรมันมีแนวคิดพื้นฐานคล้ายตัวแทนในกฎหมายอังกฤษ กล่าวคือ ตัวแทนจะเป็นบุคคลซึ่งกระทำการกิจการโดยการแสดงเจตนาหรือรับการแสดงเจตนาอันจะก่อให้เกิดผลทางกฎหมายโดยตรงกับตัวการ ทั้งนี้ ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 164 ของประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน แต่อย่างไรก็ตาม ตัวแทนตามกฎหมายของเยอรมันมีความแตกต่างกับตัวแทนตามกฎหมายอังกฤษในประเด็นที่สำคัญคือ กฎหมายตัวแทนในประเทศเยอรมันจะไม่ยอมรับการเป็นตัวแทนของตัวการซึ่งไม่เปิดเผย ซึ่งทำให้กฎหมายตัวแทนในประเทศเยอรมันมีการแบ่งแยกอย่างชัดเจนระหว่างการเป็นตัวแทนโดยตรง และการเป็นตัวแทนโดยอ้อม ซึ่งส่งผลให้เกิดความแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างความสัมพันธ์ภายนอก ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแทนกับบุคคลภายนอก และความสัมพันธ์ภายใน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวการกับตัวแทน โดยความสัมพันธ์ภายนอกจะขึ้นอยู่กับอำนาจที่ตัวแทนตัวการในฐานะที่เป็นตัวแทน ส่วนความสัมพันธ์ภายในนั้นจะเป็นไปตามสัญญาตัวแทน และหน้าที่อื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งตัวแทนอาชีพที่สำคัญตามเยอรมันมีอยู่ 2 ประเภท คือตัวแทนโดยตรง และตัวแทนโดยอ้อม

1. ตัวแทนโดยตรง (Handelsvertreter)

ตัวแทนโดยตรงตามประมวลกฎหมายพาณิชย์เยอรมัน มาตรา 84(1) คือ บุคคลที่เป็นนักธุรกิจอิสระซึ่งได้รับมอบหมายในการเจรจาการค้าแทนตัวการ หรือกระทำการกิจการในนามของตัวการโดยสามารถทำงานอย่างเป็นอิสระและสามารถกำหนดชั่วโมงในการทำงานของตนได้ จากคำจำกัดความข้างต้น ตัวแทนโดยตรงจะมีลักษณะอันเป็นสาระสำคัญ คือ จะต้องเป็นนักธุรกิจอิสระซึ่งอาจจะมีอำนาจเฉพาะในการเจรจาแทนตัวการหรืออาจจะมีอำนาจในการตกลงทำสัญญาในนามของตัวการด้วยก็ได้ ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับ commercial agent ของประเทศอังกฤษ และ agent commercial ในกฎหมายของฝรั่งเศส

ในกรณีที่ตัวแทนมีอำนาจเฉพาะแต่ในการเจรจาเท่านั้น ตัวการก็จะเป็นผู้ตกลงทำสัญญากับบุคคลภายนอกในสัญญาซึ่งตัวแทนเป็นผู้เจรจา แต่หากตัวแทนซึ่งไม่มีอำนาจในการทำสัญญาได้เข้าทำสัญญาในนามตัวการ จะถือว่าตัวการได้ให้สัตยาบันในกิจการซึ่งตัวแทนกระทำ หากตัวการมิได้ปฏิเสธในทันทีเมื่อทราบถึงการทำสัญญานั้น ซึ่งจะรวมถึงกรณีตัวแทนมีอำนาจในการทำสัญญาแทนตัวการแต่กระทำเกินขอบอำนาจด้วย ซึ่งถือเป็นกรณีสะท้อนให้เห็นถึงแนวความคิดในการคุ้มครองบุคคลภายนอกผู้สุจริตในกรณีที่ตัวแทนกระทำเกินขอบอำนาจ

²⁹ สมชาย กาญจนชานันท์. *อั่งแล้ว เจริญรอดที่ 27*. หน้า 62 - 72

2. ตัวแทนโดยอ้อม (Kommissionar)

ตามประมวลกฎหมายพาณิชย์เยอรมัน มาตรา 382 ได้นิยามความหมายของตัวแทนโดยอ้อมไว้ว่า คือบุคคลผู้ซึ่งในทางวิชาชีพของเขาจะทำการซื้อหรือขายสินค้าหรือหลักทรัพย์ในนามของตนแทนบุคคลอื่น (ตัวการ) และได้รับบำเหน็จเป็นรายได้ จากคำจำกัดความข้างต้น ตัวแทนโดยอ้อมจะแบ่งออกเป็นตัวแทนในการซื้อและตัวแทนในการขาย โดยจะมีลักษณะอันเป็นสาระสำคัญคือจะต้องเป็นนักธุรกิจ มีรายได้จากเงินบำเหน็จ และโดยที่ตัวแทนโดยอ้อมกระทำในนามของตนเอง จึงไม่มีการเปิดเผยตัวการ ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับ Commissionnaire ในกฎหมายฝรั่งเศส ซึ่งการเป็นตัวแทนโดยอ้อมนี้หากพิจารณาโดยเคร่งครัดจะไม่อยู่ในความหมายของการเป็นตัวแทนตามมาตรา 164 ของประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน แต่โดยที่มีการยอมรับตัวแทนในลักษณะเช่นนี้เรื่อยมาในฐานะตัวแทนโดยอ้อม โดยตัวแทนโดยอ้อม (Kommissionar) นี้จะเป็นการมอบหมายให้ตัวแทนทำการขายทรัพย์สินส่วนตัว เช่น การมอบเครื่องประดับให้ร้านขายของเก่าขายแทน อย่างไรก็ตาม สัญญาตัวแทนประเภทนี้ยังสามารถใช้ในทางธุรกิจได้ด้วยโดยจะมีประโยชน์ในกรณีที่ต้องการรักษาความลับเกี่ยวกับการค้า เพราะไม่จำเป็นต้องเปิดเผยชื่อตัวการให้แก่ลูกค้าทราบ ซึ่งจะส่งผลให้ไม่มีความสัมพันธ์ทางสัญญาโดยตรงระหว่างตัวการกับบุคคลภายนอกซึ่งเป็นลูกค้า

ตัวแทนโดยอ้อมในกฎหมายเยอรมันนั้นมีลักษณะบางประการคล้ายกับนายหน้าซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าของไทย คือจะทำการซื้อหรือขายสินค้า หรือหลักทรัพย์ในนามของตนเอง และได้รับบำเหน็จเป็นรายได้